

NOTĂ INFORMATIVĂ la proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (modificarea Codului de procedură penală și Codului contravențional)
1. Denumirea autorului și, după caz, a participanților la elaborarea proiectului
Proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (modificarea <i>Codului de procedură penală și Codului contravențional</i>) este elaborat de Ministerul Justiției, urmare a propunerilor prezentate de către diverse instituții publice și a ședințelor Grupului de lucru creat pe platforma ministerului în baza ordinului ministrului justiției nr. 71 din 14 martie 2022, în cadrul cărora, aceste propuneri au fost analizate, consolidate și inserate în proiect.
2. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului de act normativ și finalitățile urmărite
Proiectul de lege a fost elaborat în vederea realizării mai multor acțiuni ce derivă din următoarele documente de politici: - Acțiunea nr. 2.1.3 „Simplificarea și eficientizarea procedurilor judiciare” din Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022–2025, ce vizează revizuirea legislației procesual penale în vederea simplificării/eficientizării procedurilor de examinare a cauzelor penale atât la etapa prejudiciară, cât și la cea judiciară, precum și revizuirea mecanismelor procesuale care ar asigura un echilibru adecvat între învinuire și apărare din perspectiva egalității armelor; - Acțiunea 3.8.4. „Delimitarea competențelor Procuraturii Anticorupție la investigarea cauzelor de corupție de nivel înalt” din Planul de acțiuni al Guvernului pentru anii 2021-2022, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 235/2021; - Planul de acțiuni pentru implementarea măsurilor propuse de către Comisia Europeană în Avizul său privind cererea de aderare a RM la UE, aprobat de către Comisia națională pentru Integrare Europeană pe data de 4 august 2022; - Memorandumul cu privire la politicile economice și financiare (MPEF). Condițiile ce au impus elaborarea prezentului proiect sunt structurate în 3 categorii: i) executarea Hotărârilor Curții Constituționale (HCC nr. 31/2018, HCC nr. 2/2020, HCC nr. 15/2020, HCC nr. 26/2020, HCC nr. 12/2021 și HCC nr. 29/2021), ii) executarea unor acțiuni/măsuri din acte de politici și iii) soluționarea deficiențelor sau îmbunătățirea cadrului legal. Menționăm faptul că, în procesul de elaborare și promovare a proiectului de lege, mai multe instituții au semnalat deficiențe și lacune ale cadrului normativ procesual-penal, Ministerul Justiției recepționând propuneri de modificare de la următoarele autorități: Procuratura Generală, Curtea de Apel Chișinău, Curtea de Apel Bălți, Judecătoria Ungheni, Ministerul Afacerilor Interne, Centrul Național Anticorupție, Consiliul Europei, Administrația Națională a Penitenciarelor, Serviciul Fiscal de Stat, Centrul de Resurse Juridice din Moldova etc. Astfel, propunerile parvenite în adresa Ministerului Justiției vizează per ansamblu următoarele aspecte: - completarea codului cu noțiuni noi;

- ajustarea cadrului normativ în vederea prevenirii încălcării termenului rezonabil;
- procedura de examinare a cauzelor penale cu participarea persoanelor aflate în detenție prin utilizarea aplicației de teleconferință;
- drepturi egale preveniților și persoanelor condamnate la liberarea din detenție în cazul îmbolnăvirii de o boală gravă;
- eficientizarea unor proceduri la faza de urmărire penală;
- competența materială a Procuraturii Anticorupție la investigarea cazurilor de corupție de nivel înalt;
- ajustarea și lichidarea unor prevederi care creează predispoziții pentru tergiversarea procedurilor judiciare;
- modernizarea anumitor proceduri în vederea asigurării unei mai mari accesibilități și operativitate la efectuarea anumitor acțiuni, în contextul transformării digitalizării proceselor în societate, inclusiv în domeniul justiției (cum ar fi extinderea cazurilor de utilizare a teleconferințelor în cazul audierilor, sau în cazul traducătorilor aflați la distanță etc).

În același timp, proiectul în cauză urmărește atingerea mai multor obiective, printre care cele mai importante fiind delimitarea clară a competențelor Procuraturii Anticorupție și ale Centrului Național Anticorupție în ceea ce privește corupția la nivel înalt, fapt care se va asigura implementarea condiționalităților din Planul de acțiuni pentru implementarea măsurilor propuse de către Comisia Europeană în Avizul său privind cererea de aderare a RM la UE, aprobat de către Comisia națională pentru Integrare Europeană pe data de 4 august 2022, precum și a Memorandumului cu privire la politicile economice și financiare (MPEF).

Subiectul privind competențele organelor de drept în domeniul anticorupție, centrarea capacităților anumitor instituții pe corupția mare, a fost abordat în mai multe studii, printre care cele mai relevante sunt: Raportul elaborat de către Comitetul Consultativ Independent Anticorupție „*Ruperea cercului vicios: regândirea cadrului instituțional anticorupție în Republica Moldova*”¹ și Analiza funcțională a Procuraturii Anticorupție a Republicii Moldova, elaborat în cadrul proiectului „*Asigurarea unui sistem de justiție integru, eficient și independent în Republica Moldova*” implementat de Institutul pentru Politici și Reforme Europene (IPRE) cu susținerea Fundației Soros Moldova². Toate aceste studii au fost analizate minuțios și urmare a consultărilor cu părțile vizate s-a optat pentru formula cea mai oportună contextului actual, după cum este reglementat în proiect.

Totodată, elaborarea proiectului de lege a fost impusă de necesitatea de a promova un sistem de justiție penală bazat pe respectarea drepturilor omului, pe garantarea unei justiții penale echitabile, dar și calitative. În acest sens, modificările din proiect au fost operate în vederea asigurării calității legii procesual penale, cerință ce urmărește protecția persoanei împotriva arbitrarului, cu excluderea interpretărilor abuzive și extensive.

¹ <https://ccia.md/reports/ruperea-cercului-vicios/>

² <https://ipre.md/2022/11/23/analiza-functionala-a-procuraturii-anticoruptie-a-republicii-moldova/>

3. Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

Pornind de la această stare de lucruri, dar și în vederea îmbunătățirii cadrului legal existent se propune modificarea esențială a mai multor norme din Codul de procedură penală. Prevederile proiectului sunt structurate în următoarele compartimente.

A. CU REFERIRE LA MODIFICĂRILE OPERATE LA CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ

1. Cu privire la partea generală:

I. În partea ce ține de executarea Hotărârii Curții Constituționale nr. 2 din 23.01.2020 privind excepția de neconstituționalitate a unor dispoziții din art. 6 pct. 11¹) din Codul de procedură penală (definiția noțiunii de „eroare gravă de fapt”)

Curtea a constatat că există o incoerență între teza a doua din art. 6 pct. 11¹) din Codul de procedură penală (conform căreia „eroarea gravă de fapt nu reprezintă o apreciere greșită a probelor”) și teza întâi din același articol (potrivit căreia eroarea gravă de fapt semnifică „stabilirea eronată a faptelor, în existența sau inexistența lor, prin neluarea în considerare a probelor care le confirmau sau prin denaturarea conținutului acestora”), declarând neconstituțional textul „eroarea gravă de fapt nu reprezintă o apreciere greșită a probelor”.

Astfel, potrivit proiectului se propune teza a II din **art. 6 pct. 11¹)** din Codul de procedură penală de a se exclude.

II. Simplificarea procedurii de examinare a cauzelor penale în cazul infracțiunilor excepțional de grave.

Potrivit **art. 30 alin. (3)** din Codul de procedură penală, cauzele penale în cazul infracțiunilor excepțional de grave, pentru săvârșirea cărora legea prevede pedeapsă cu detențiune pe viață, se judecă în primă instanță, la decizia motivată a președintelui instanței judecătorești, în complet format din 3 judecători.

Din prevederea respectivă, care este o normă imperativă, rezultă că în cazul parvenirii în instanța de judecată a unei cauze penale în privința unei infracțiuni excepțional de grave pentru săvârșirea cărora legea prevede pedeapsă cu detențiune pe viață, prin încheierea președintelui instanței de judecată, aceasta se examinează în complet format din 3 judecători.

Examinarea în toate cazurile a acestui tip de cauze în complet format din 3 judecători, la momentul de față, se consideră inoportună și duce la tergiversarea procesului, or la stabilirea ședințelor de judecată este necesară consultarea agendei a tuturor celor 3 judecători ce intră în componența completului de judecată.

Mai mult ca atât, conform art. 30 alin. (4), cauzele penale deosebit de complicate, precum și cele care prezintă o mare importanță socială pot fi examinate, la decizia motivată a președintelui instanței judecătorești, în complet format din 3 judecători.

În această ordine de idei, se propune **abrogarea alin. (3) din art. 30** din Codul de procedură penală.

III. Procedura de examinare a cauzelor penale cu participarea persoanelor aflate în detenție prin utilizarea aplicației de teleconferință

Intervenția în unele prevederi ale Codului de procedură penală este dictată de necesitatea racordării cadrului normativ ce vizează judecarea cauzelor penale în privința persoanelor aflate în detenție anumite realități cu grad sporit de risc, precum și necesitatea preîntâmpinării riscului de răspândire a bolilor epidemice în mediul penitenciar, reieșind din faptul că instituțiile penitenciare reprezintă un mediu mai vulnerabil de răspândire a infecției COVID-19, datorită concentrației ridicate a numărului de persoane într-un spațiu relativ restrâns.

Prezenta inițiativă se bazează pe practica pozitivă a utilizării aplicației de teleconferință de către instanțele naționale de judecată și instituțiile penitenciare, acumulată în contextul examinării chestiunilor prevăzute de prevederile art. 469, 473¹ și 473² din Codul de procedură penală, precum și practica acumulată în perioada de acțiune a prevederilor Dispoziției nr. 1 din 18 martie 2020 a Comisiei pentru Situații Excepționale prin care a fost instituită posibilitatea examinării anumitor cauze și audierea deținuților prin intermediul aplicației de teleconferință și din aplicarea prevederilor Legii nr. 69/2020 cu privire la instituirea unor măsuri pe perioada stării de urgență în sănătate publică și modificarea unor acte normative.

Utilizarea aplicației de teleconferință în calitate de mijloc de comunicare judiciară în perioada situației de urgență, a permis soluționarea unor probleme stringente ce țin de escortarea și prezența fizică a persoanelor private de libertate la sediile instanțelor de judecată și a contribuit la respectarea condițiilor privind distanța socială și de limitare a interacțiunii directe între persoane, contribuind astfel la menținerea sănătății publice, inclusiv în mediul penitenciar și asigurarea respectării drepturilor omului. Ca rezultat al reorganizării sistemului judecătoresc, harta dislocării instanțelor judecătorești nu coincide cu harta dislocării instituțiilor penitenciare. Astfel, pentru asigurarea participării în instanța de judecată a persoanelor aflate în detenție este necesară asigurarea escortei la distanțe mari acestora, fapt care implică cheltuieli majore. De asemenea, escortarea persoanelor aflate în detenție la sediile instanțelor de judecată necesită implicarea unui număr mare de personal.

Escortarea persoanelor aflate în detenție la sediul instanțelor de judecată este un proces deosebit de complex reieșind din totalitatea procedurilor ce necesită a fi aplicate și riscurile înalte care persistă în acest sens. De cele mai multe ori pentru asigurarea participării la ședința de judecată a persoanei aflate în instituția penitenciară este necesară transferarea și menținerea acestuia într-un penitenciar de un tip mai sever sau într-un izolator de urmărire penală.

Astfel, atât din practicile aplicate pe plan național, cât și din practicile altor state rezultă că participarea persoanelor aflate în custodia statului în ședința de judecată, prin utilizarea sistemului de teleconferință, asigură o soluție optimă și corespunzătoare de organizare optimizată a procesului judiciar.

Totodată, reieșind din practica existentă, se poate de afirmat că implementarea pe larg a teleconferinței în privința persoanelor aflate în detenție va contribui în mod direct la excluderea oricărui tratament inuman sau degradant, invocat de condamnați, atunci când sunt transportați cu mijloacele speciale pe perioade lungi, la temperaturi joase sau prea înalte, fără să poată să bea apă, să mănânce sau să-și satisfacă necesitățile fiziologice.

De asemenea, condamnații nu vor mai petrece timp îndelungat în încăperile instanțelor de judecată unde deseori nu sunt spațiile amenajate conform standardelor în domeniu sau în mijlocul de transport, până la escortarea în sala de ședințe. În egală măsură, va fi posibilă redistribuirea resurselor umane implicate în procesul de escortare la necesitățile reale ale sistemului, astfel încât toate eforturile să fie direcționate spre îndeplinirea scopului prioritar, acela de responsabilizare și facilitare a reintegrării sociale a condamnaților, contribuind astfel la creșterea gradului de siguranță a comunității.

Potrivit proiectului se propune extinderea utilizării aplicației de teleconferință în procesele de judecată în care sunt implicate persoanele, care la momentul judecării cauzei se dețin în instituțiile penitenciare. Precizăm că, această opțiune nu va fi superioară solicitării persoanei de a participa și a fi audiată în ședința de judecată, dacă nu sunt intervin anumite situații excepționale, or art. 32 alin. (1) stabilește regula generală în care judecarea materialelor și cauzelor penale se desfășoară la sediul instanței.

În acest sens, se propune operarea unor modificări în **art. 32 alin. (2)**, potrivit cărora se instituie posibilitatea judecării cauzelor penale în privința persoanelor deținute să se efectueze prin intermediul teleconferinței.

Se propune completarea **art. 104 cu alin. (1¹)** ce va reglementa posibilitatea de audiere a bănuțului, învinuțului, inculpatului aflat în detenție prin teleconferință în prezența unui apărător ales sau desemnat. În acest caz instanța de judecată se pronunță printr-o încheiere argumentată.

În contextul în care se propune de a dezvolta aplicare tehnologiilor informaționale la acțiunile procesuale de audiere, de asemenea, se propune posibilitatea audierii martorului la locul aflării lui și prin intermediul teleconferinței, intervenție prin completarea **art. 106** cu dispoziții în acest sens.

Art. 300 alin. (4) se propune a fi dat într-o redacție nou astfel încât ar permite ca judecătorul de instrucție, prin încheiere argumentată, să poată dispune examinarea demersurilor privind aplicarea arestării preventive, arestării la domiciliu sau prelungirea duratei arestării față de învinuț aflat în detenție, prin intermediul teleconferinței. Totuși, persoana în privința căreia se examinează demersul privind aplicarea unei măsuri preventive privative de libertate trebuie adus în fața judecătorului de instrucție, însă la examinarea demersului de prelungire a măsurii preventive, persoana poate solicita examinarea acestuia prin teleconferință.

Totodată, se propun completări în **art. 321** și **art. 323** prin reglementarea unor alineate separate în parte ce țin de judecarea cauzei cu participarea inculpatului (art. 321) și a părții vătămate (art. 323) aflate în detenție, că participarea acestor poate avea loc și prin intermediul teleconferinței.

IV. Modificarea procedurii de soluționare a cererii de recuzare și a declarației de abținere

Pentru asigurarea celerității procesului penal, se propune modificarea **art. 34** și **35 alin. (2)** din Codul de procedură penală. Altfel spus, pentru a diminua numărul cererilor de recuzare înaintate de unele părți în cadrul unui proces penal, în mod abuziv și repetitiv se propune ca odată cu înaintarea unei cereri de recuzare partea este obligată să indice absolut toate motivele de incompatibilitate enumerate la art. 33 din Codul de procedură penală care îi sunt cunoscute și aplicabile speței pentru a nu permite tergiversarea procesului cu înaintarea cererilor multiple pe diferite temeiuri. Ca drept comparat exemplificăm modelul prevăzut în art. 67 din Codul de procedură penal al României unde există deja un astfel de model.

De asemenea se reiterează faptul că depunerea unei cereri de recuzare trebuie să fie însoțită de enumerarea temeiurilor de fapt în susținerea motivelor de incompatibilitate a judecătorului. Cererea de recuzare urmează a fi depusă în cadrul ședinței preliminare sau cel târziu până la începerea cercetării judecătorești. În cazuri excepționale cererea de recuzare poate fi depusă și după începerea cercetării judecătorești doar dacă partea face dovada că nu a cunoscut și nici nu a putut să le cunoască pînă la începerea cercetării judecătorești despre existența temeiului de recuzare.

Examinarea cererii de recuzare va fi asimilată celei din procedura civilă, unde prin intermediul Programului integrat de gestionare a dosarelor (PIGD) cererea de recuzare se va distribui aleatoriu spre examinare unui alt judecător, care în termen de 3 zile va trebui să se expună dacă există sau nu motive de incompatibilitate vizavi de judecătorul sesizat.

V. Remedierea procedurii de tergiversare a cauzei în cazul cererilor de strămutare

Instituția strămutării este unul dintre instrumentele procesuale folosite deseori în mod abuziv de către părți și alți participanți la proces, cu scopul tergiversării procesului penal. De cele mai dese ori, cererea de strămutare este înaintată formal, fără ca cererea să cuprindă cel puțin elemente de fapt. Pentru redresarea acestei situații, **art. 47 alin. (1)** se propune a fi completat astfel încît partea care înaintează cerere de strămutare a cauzei să o motiveze cu elemente de fapt și de drept, astfel încît să cuprindă în mod clar acele circumstanțe pe care se întemeiază „pretenția” părții de a cerere strămutarea cauzei.

Deși actualmente, legislația prevede posibilitatea Curții Supreme de Justiție să suspende judecarea cauzei după ce a fost sesizată cu cerere de strămutare, acest fapt

nu se justifică, or suspendarea judecării cauzei are loc doar în anumite cazuri în care din motive incerte și imposibile de a se desfășura în condiții normale a judecării cauzei. Însă, ținând cont de faptul că examinarea cererii de strămutare nu impune timp îndelungat de examinare, nu se justifică nici suspendarea judecării cauzei, fapt pentru care **alin. (3) din art. 47** va reglementa expres acest fapt.

Scopul modificărilor propuse la instituția strămutării cauzei este evitarea tergiversării examinării cauzelor, accentul fiind pus pe responsabilizarea justițiabililor. De aceea, proiectul de lege prevede la **art. 50** că se va completa cu **alin. (3)** în care se va stabili că cererile de strămutare înaintate de părți după începerea cercetării judecătorești sau cele repetate pentru aceleași motive vor rămâne neexaminat și se vor anexa la materialele dosarului printr-o încheiere protocolară.

VI. Aplicarea instituției medierii ca metodă de soluționare alternativă a cauzelor penale

Prin modificarea **art. 52 alin. (1) și art. 57 alin. (2)** din Codul de procedură penală se urmărește indicarea expresă a categoriilor de acte din dosarul penal la care poate avea acces mediatorul, întrucât cuvintele „informația necesară” din redacția actuală este una generală și lasă o marjă largă de discreție procurorului sau organului de urmărire penală.

Totodată, în vederea perfecționării mecanismului de mediere în materie penală se operează modificări la **art. 344¹** Codul de procedură penală. Din practica ultimilor ani, s-a remarcat că părțile în procesul penal omit posibilitatea de exercitare a dreptului de a solicita emiterea încheierii cu privire la dispunerea efectuării procedurii de mediere. După omiterea termenului nerezonabil de 3 zile, instanțele judecătorești ar putea să refuze dispunerea efectuării procedurii de mediere, reieșind din prevederile legale în vigoare. Drept, consecință, justițiabilii sunt privați de dreptul la mediere cu încetarea procesului în temeiul încheierii tranzacției de mediere, precum și sunt afectați în dreptul la un proces echitabil garantat de art. 6 CEDO. Prin urmare, prin modificările propuse se urmărește garantarea dreptului la mediere la orice etapă a procesului penal, fără a fi afectat principiul examinării cauzei în termen rezonabil, dar și încurajarea valorificării procedurilor de mediere la o etapă cât mai incipientă de examinare judiciară, pentru a evita anumite costuri și pentru a eficientiza timpul și volumul de muncă al instanțelor judecătorești.

Subsecvent, în scopul respectării principiului confidențialității în procesul de mediere, se propune la **art. 90 alin. (3)** ca mediatorul și participanții la mediere să nu poată fi audiați, cu excepția cazului prevăzut la art. 6 alin. (5) din *Legea cu privire la mediere*, care prevede că mediatorul nu este obligat să respecte confidențialitatea informației de care ia cunoștință în cadrul procesului de mediere, atunci când divulgarea informației are drept scop protejarea interesului superior al copilului sau prevenirea și/sau curmarea unei infracțiuni, cu excepția situațiilor prevăzute la art. 276 din Codul de procedură penală, fapt despre care mediatorul este obligat să sesizeze

autoritățile competente. Ca excepție, în condițiile art. 6 alin. (5), mediatorul poate fi chemat în calitate de martor.

VII. În partea ce ține de ajustarea legislației în baza Hotărârii Curții Constituționale nr. 31 din 29.11.2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Codul penal și din Codul de procedură penală (accesul părții vătămate și al reprezentantului acesteia la materialele urmăririi penale)

Modificările de la art. **art.60 alin. (1) pct.7)** din Codul de procedură penală, au fost operate în vederea în vederea aplicării corecte și uniforme a legislației, fapt ce reiese din Hotărârea Curții Constituționale cu nr.31 din 29.11.2018.

Astfel, partea vătămată este considerată persoana fizică sau juridică căreia i s-a cauzat prin infracțiune un prejudiciu moral, fizic sau material, recunoscută în această calitate, conform legii, cu acordul victimei. Minorul căruia i s-a cauzat prejudiciu prin infracțiune va fi considerat parte vătămată fără acordul său.

Prin urmare, Curtea Constituțională a recunoscut constituționale textul „din momentul încheierii urmăririi penale” de la articolul 60 alin. (1) pct. 7) și textul „din momentul terminării urmăririi penale” de la articolul 80 alin. (1) pct. 8) din Codul de procedură penală, în măsura în care acestea nu se aplică victimelor torturii și reprezentanților acestora, care trebuie să aibă acces la toate materialele cauzei penale pe durata urmăririi penale, cu excepția cazului când accesul în discuție poate fi restricționat de către procuror, printr-o ordonanță motivată, dacă sunt întrunite cumulativ următoarele condiții: (i) restricția este stabilită pentru o perioadă de timp rezonabilă; (ii) restricția se referă doar la anumite acte procedurale și (iii) există riscul ca accesul deplin la materialele cauzei penale să prejudicieze desfășurarea urmăririi penale.

VIII. În partea ce ține de executarea Hotărârii Curții Constituționale nr. 12 din 06.04.2021 privind excepția de neconstituționalitate a articolelor 77, 81 și 315 din Codul de procedură penală (omisiunea includerii soțului ca succesor al părții vătămate sau al părții civile)

Prin Hotărârea nr. 12 din 6 aprilie 2021, Curtea Constituțională a declarat neconstituțional articolul 81 din Codul de procedură penală, în partea ce ține de omisiunea includerii soțului în calitate de potențial succesor al părții vătămate sau al părții civile. Raționamentele Curții se reduc la aceea că în calitate de succesor al părții vătămate sau al părții civile poate fi recunoscută **doar una din rudele ei apropiate**, iar articolul 6 pct. 41) din Codul de procedură penală dă definiția de „rudă apropiată”, i.e. copiii, părinții, frații și surorile, bunicii și nepoții. Prin urmare, nu există o incertitudine referitoare la cercul de persoane care ar putea fi considerate succesori ai părții vătămate sau ai părții civile, condiții, care rezultă că în baza prevederilor contestate soțul/soția părții vătămate sau a părții civile nu poate fi admis(ă) în procesul penal în calitate de succesor.

De asemenea, Curtea a declarat neconstituțional textul „În cazul în care mai multe rude apropiate solicită această calitate, decizia de a alege succesorul îi revine procurorului sau instanței de judecată.” din articolul 81 alin. (2) din Codul de procedură penală.

În acest sens, Curtea a reținut că potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, soția reclamantului decedat poate fi acceptată în proces în calitate de victimă indirectă. Având în vedere relațiile familiale ce derivă dintr-o căsătorie, Curtea admite că soția/soțul poate avea un interes legitim de a participa la procesul penal, datorită unei „legături suficiente” cu victima decedată. Așadar, Curtea nu a constatat niciun scop legitim pentru prevederile normative care impun atribuirea calității de succesor al părții vătămate sau al părții civile doar unei singure persoane. Prin urmare, dispozițiile articolului 81 alin. (2) teza a II-a din Codul de procedură penală nu contribuie la realizarea unui scop legitim permis de articolul 54 din Constituție.

În vederea redresării acestor inadvertențe, prin proiect se impune modificarea art. 6 pct. 41) și art. 81 alin. (2) teza a II-a din Codul de procedură penală. Astfel, prin operarea modificărilor la **art. 6 pct. 41)** în cercul persoanelor apropiate va fi inclus în calitate de potențial succesor al părții vătămate sau părții civile și soțul sau soția acestuia.

Totodată, **art. 81 alin.(2) teza a II-a** a fost redat într-o nouă redacția astfel încât să fie posibilă recunoașterea în calitate de succesor al părții vătămate sau părții civile și soțul sau soția acestuia mai multe rude apropiate care solicită recunoașterea în această calitate. Evident este faptul că, în ipoteza în care mai multe rude apropiate vor solicita această calitate, procurorul sau instanța de judecată, urmează să stabilească temeiurile pentru recunoașterea persoanei în această calitate, iar în cazul în care la una dintre aceste persoane lipsesc temeiurile suficiente, va recunoaște doar acele persoane care întrunesc condițiile pentru a avea calitatea de succesor al părții vătămate sau al părții civile.

IX.Revizuirea prevederilor privind admiterea, desemnarea și înlocuirea apărătorului

În scopul evitării abuzurilor de drepturile procedurale de către părți (procurori, avocați etc.) ce duc la tergiversarea proceselor de judecată, se impune clarificarea și ajustarea normelor care vizează cazurile în care participarea apărătorului este obligatorie, precum și condițiile clare în care poate fi desemnat sau înlocuit apărătorul. Prin urmare, modificările de la **art. 69, 70, 71 și 72** sunt dictate de necesitatea perfecționării continue a cadrului normativ și în special a practicilor formate în partea ce ține de acordarea asistenței juridice garantate de stat. Or, prin modificările propuse la articolele vizate, se urmărește pe de o parte, eliminarea cazurilor de abuz și pe de altă parte, facilitarea și clarificarea unor dispoziții privind accesul persoanelor la asistența juridică garantată de stat.

Reținem că în cadrul activității organelor de urmărire penală, a avocaților și a instanțelor de judecată s-a constatat că în privința prevederilor din legislația procesul-penală, care se referă la participarea obligatorie a apărătorului la procesul penal (art. 17, 69-72, 322, etc.), există numeroase interpretări divergente și respectiv practici diferite.

Caracterul neuniform în interpretarea normelor respective este determinat de formulările normative generale și insuficient de clare care se referă la cazurile în care prezența apărătorului la procesul penal este obligatorie, precum și, în special, care se referă la modalitatea de asigurare a prezenței acestuia (*i.e.* procedura desemnării avocatului care acordă asistență juridică garantată de stat, precum și de înlăturare a apărătorului).

Din cauza acestor deficiențe, determinate de lacunele normative și interpretările extensive a prevederilor legale, s-au atestat tergiversări semnificative a proceselor penale, atât la faza urmăririi penale, cât și la faza judecării.

Pornind de la aceste raționamente, se propune ajustarea normelor care se referă la participarea obligatorie a apărătorului la procedurile penale, în vederea înlăturării deficiențelor procesuale existente, prin formularea clară și exactă a prevederilor normative relevante, în strictă conformitate cu art. 6 § 3 (c) din *Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale*, jurisprudența relevantă a Curții Europene a Drepturilor Omului (cauzele *Quaranta c. Elveția*; *Coresana c. Regatul Unit*; *Pakelli c. Germania*; *Tsonyo Tsonev c. Bulgaria* (nr. 2); *R.D. c. Polonia*; *Granger c. Regatul Unit*; *Benham c. Regatul Unit*; *Zdravko c. Bulgaria*; *Pham Hoang c. Franța*; *Twalib c. Grecia*)³, precum și standardele procesual-penale din legislația comparată în materia participării obligatorii a apărătorului la procesul penal (Germania, România, Țările de Jos, Georgia).

Astfel, în vederea asigurării dreptului la apărare efectivă, se propune:

- reformularea listei cazurilor în care participarea apărătorului la procesul penal este obligatorie;
- enumerarea criteriilor care urmează a fi reținute pentru determinarea faptului că „interesele justiției” cer participarea obligatorie a apărătorului;
- interzicerea posibilității de a renunța de la apărător în cazul în care participarea acestuia în cadrul procesului penal este obligatorie;
- revizuirea modalității de înlocuire a apărătorului, astfel încât să fie asigurate garanții procesuale efective pentru pregătirea apărării;
- formularea clară și exactă a prevederilor relevante, astfel încât să fie eliminate interpretările extensive și eronate în materia participării obligatorii a apărătorului la procesul penal.

³ *Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights, Right to a fair trial (criminal limb)*, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 2022, pp. 87 și 88, §§ 477-484.
https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_criminal_ENG.pdf

X. Aspecte privind interpreții și traducătorii

În scopul asigurării unui proces de judecată echitabil și accesibil tuturor participanților la proces, indiferent de limba vorbită, precum și în scopul efectuării traducerilor juridice și interpretărilor la procesul penal, prin **art. 6 pct. 15), 48) și art. 85** se urmărește unificarea reglementărilor juridice a instituției traducătorilor și interpreților autorizați, precum și antrenarea de către organul de urmărire penală sau instanța de judecată în procesul penal doar a persoanelor autorizate pentru traducerea orală sau scrisă dintr-o limbă în alta și/sau traducerea semnelor celor surzi, muți ori surdomuți, mijlocind astfel înțelegerea dintre două sau mai multe persoane.

Mai mult ca atât, Ministerul Justiției ține Registrul de stat al interpreților și traducătorilor autorizați, care poate fi accesat pe pagina web oficială a instituției.

Ținând cont de evoluțiile relațiilor sociale în partea ce ține de comunicarea prin intermediul diferitor conexiuni electronice, prin completarea cu **alin. (1¹)** proiectul urmărește scopul de a permite ca interpretul, indiferent de domiciliul sau locul său de muncă, chiar dacă se află într-o altă localitate să poată efectua interpretarea și prin intermediul teleconferinței, care se asigură de către organul de urmărire penală sau instanța de judecată.

XI. Drepturi egale preveniților și persoanelor condamnate la liberarea din detenție în cazul îmbolnăvirii de o boală gravă

În privința persoanelor condamnate, legiuitorul penal a instituit un mecanism de liberare de la executarea pedepsei a persoanei grav bolnave, fapt care se constată în mod corespunzător.

În ceea ce privește deținuții care nu au statut de condamnat, legislația procesual-penală prevede aplicarea liberării de la executarea pedepsei a persoanelor grav bolnave doar la adoptarea sentinței, când persoana are statut de inculpat (a se vedea art. 389 alin. (4) pct. 2) din Codul de procedură penală).

Astfel, în lipsa unui mecanism de liberare a deținutului grav bolnav în perioada arestării preventive, se constată un tratament diferențiat a deținuților, care, de fapt, se află în situații similare.

În consecință, persoanele care beneficiază de prezumția nevinovăției, cei care sunt arestați preventiv, sunt tratați defavorizat în raport cu persoanele condamnate; prin urmare, starea de aflare în detenție preventivă continuă deși în cazul condamnării, pot fi eliberați de la executarea pedepsei stabilite în legătură cu starea gravă a sănătății.

Trebuie de ținut cont de faptul că arestarea preventivă poate fi aplicată pe un termen de până la 12 luni cumulativ, până la pronunțarea sentinței de către instanța de fond (a se vedea art. 185 și 186 din Codul de procedură penală). Totodată, perioada arestării poate depăși semnificativ termenul menționat, deoarece în majoritatea cazurilor, prin sentință se menține această măsură preventivă până la intrarea ei în vigoare, iar majoritatea sentințelor se contestă prin folosirea căilor ordinare de atac [apelul și recursul] de către părți, care se examinează de către instanțele ierarhic superioare, de regulă, un timp îndelungat.

Prin urmare, situația persoanelor aflate în arest preventiv și a celor condamnate la închisoare este similară, luând în considerație faptul că ambele grupuri vizate sunt private de libertate și, deci, trebuie tratate în mod egal. Mai mult decât atât, art. 306 alin. (1) din Codul de executare prevede că dispozițiile referitoare la drepturile persoanelor condamnate se aplică în modul corespunzător persoanelor aflate sub arest preventiv.

Astfel, prin tratarea diferită a persoanelor condamnate de cele arestate grav bolnave, ultimele fiind dezavantajate de inegalitate în dreptul de a beneficia de măsura de protecție enunțată și, prin urmare, se încalcă grav art. 3 din Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale care stabilește că nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante și art. 14 *ibidem* care prevede că exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale trebuie să fie asigurată fără nici o deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională și socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, în hotărârile sale, a condamnat mai multe cazuri de tratare diferită a prevenitului arestat în raport cu cea a persoanei condamnate (a se vedea, printre altele, hotărârile: *Gülay Çetin c. Turcia* din 05.03.2013; *Clift c. Regatul Unit* din 13.07.2010, *Mouisel c. Franța* din 14.11.2002).

Suplimentar, în rezultatul sintezei practicii de examinare a demersurilor cu privire la liberarea de la executarea pedepsei penale a persoanelor grav bolnave în condițiile art. 469-471 din Codul de procedură penală, proiectul prevede propuneri de îmbunătățire a acestui proces.

Actualmente, demersurile sistemului administrației penitenciare privind liberarea de la executarea pedepsei penale a persoanelor grav bolnave, se examinează în termene îndelungate. Lipsa termenelor-limită în legislația procesual-penală în acest sens, permite instanței de judecată de a stabili date îndepărtate la examinarea demersului și amânarea examinării lui pe diferite motive (neprezentarea părților în proces, neprezentarea raportului de expertiză judiciară medico-legală etc.).

Astfel, în majoritatea cazurilor, durata examinării demersurilor variază între 3 și 9 luni. Ca rezultat, o parte din persoanele înaintate la liberare din detenție decedază în instituțiile penitenciare, iar procesele în aceste cauze încetează. În acest context, atragem atenție la faptul că potrivit informațiilor prezentate de Administrația Națională a Penitenciarelor, din 32 de condamnați grav bolnavi înaintați la liberare din detenție în perioada anilor 2016-2019, 13 din ei au decedat în procesul examinării demersurilor.

Prin urmare, în vederea reducerii riscului deceselor în instituțiile penitenciare a persoanelor grav bolnave, se propun modificări la Codul de procedură penală în partea ce ține de modul de soluționare a demersurilor privind liberarea din detenție a

persoanelor grav bolnave și stabilirea anumitor condiții și termene-limită de examinare a acestor cauze.

Astfel, se propune de completat **art. 97** din Codul de procedură penală cu o nouă prevedere prin care se evidențiază o circumstanță nouă - îmbolnăvirea bănuیتului, învinuitului sau inculpatului de o boală gravă ce împiedică executarea pedepsei, care se constată fie prin raportul Comisiei Medicale Consultative al Administrației Naționale a Penitenciarelor, fie prin raportul expertizei medico-legale.

Prin această completare se vor reglementa modalitățile de constatare a faptului de îmbolnăvire a persoanelor vizate [bănuیتul, învinuitul sau inculpatul] de o boală gravă, care vor servi atât la luarea deciziei privind oportunitatea liberării din arest, cât și la adoptarea sentinței de liberare a persoanei de la executarea pedepsei penale.

La **art. 143** din Codul de procedură penală, se propune completarea cu prevederi noi prin care se va obliga organul de urmărire penală, procurorul sau, după caz, instanța de judecată să dispună efectuarea expertizei judiciare pentru constatarea stării sănătății bănuیتului, învinuitului sau inculpatului în cazul prezenței unor indici de îmbolnăvire de o boală gravă, ce va fi folosită ulterior ca mijloc de probă la adoptarea sentinței.

Art. 187 din Codul de procedură penală se propune de completat cu obligația administrației instituției de deținere de a informa imediat procurorul sau, după caz, instanța de judecată pe rolul căreia se află cauza penală ori avocatul ales despre faptul depistării bolilor grave la persoanele deținute, această procedură având drept scop inițierea procesului de revocare sau înlocuire a arestului preventiv în privința acestor categorii de deținuți.

Totodată, reiterăm asupra necesității modificării **art. 187** și **art. 195** din Codul de procedură penală, deoarece prin acestea se urgentează procesul privind eventuala liberare a prevenitului din stare de arest preventiv în legătură cu îmbolnăvire lui de o boală gravă, manifestat prin obligarea expresă a instituției penitenciare de a veni cu o reacție rapidă în acest sens către procuror sau, după caz, instanța de judecată, care la rândul lor vor avea obligația să examineze soluția în termene restrânse, strict stabilite de lege.

Soluție similară se prevede și în propunerea de completare a **art. 471 alin. (5) idem**. Astfel, comparativ cu legislația în vigoare care nu stabilește o perioadă expresă de examinare a demersurilor privind liberarea de la executarea pedepsei penale a persoanelor grav bolnave, prin modificări se propun limite stricte, în așa măsură încât examinarea cauzei de la data recepționării demersului până la data emiterii hotărârii se va desfășura în termene maximal de restrânse.

XII. Audierea martorului minor

Recomandările și principiile internaționale privind audierea copiilor constituie esența analizei practicilor privind desfășurarea audierii copiilor victime sau martori ai infracțiunilor. Republica Moldova și-a asumat angajamente pentru un sistem de justiție care să respecte și să asigure drepturile și libertățile fundamentale tuturor

copiilor victime sau martori ai infracțiunilor. Audierea în condiții speciale a copiilor martori ai infracțiunilor are drept scop obținerea declarațiilor prin evitarea traumatizării în cadrul unei justiții prietenoase copilului. Modalitatea de audiere specială a copiilor contribuie esențial la evitarea revictimizării copilului atât în faza de urmărire penală, cât și în faza de judecare a cauzei penale.

În acest sens, proiectul de lege prin intervențiile de la **art. 110¹** alin. (1¹), propune trasarea unei linii de demarcare între minorii de până la 14 ani și cei care au împlinit deja această vârstă, în partea ce ține de durata audierii. La moment, potrivit prevederilor art. 481 alin. (1) martorul minor nu poate fi audiat mai mult de 2 ore fără întrerupere, iar în total audierea nu poate depăși 4 ore pe zi. Considerăm judicios reducerea termenului maxim admisibil de audiere și stabilirea acestuia în dependență de vârsta copilului interogat. Prin urmare, proiectul prevede că audierea martorului minor nu poate dura mai mult de 1 oră fără întrerupere, iar în total nu poate depăși 2 ore pe zi, în cazul minorului care nu a împlinit vârsta de 14 ani, iar în cazul minorului care a împlinit vârsta de 14 ani audierea nu poate dura mai mult de 2 ore fără întrerupere și 4 ore în total pe zi. Or, starea psihică a unui copil de 9 ani diferă enorm de cea a unui copil de 16 ani, iar prin modificările enunțate se urmărește reducerea la maxim a revictimizării copilului. Totodată, dacă starea sănătății martorului minor nu permite audierea în intervalele prevăzute de lege, durata audierii se va stabili ținând cont de indicațiile medicului.

Modificările operate la **alin. (3)** prevăd expres interdicția bănuितului, învinuitului, părții civilmente responsabile de a participa la audiere, în cazul în care aceștia întrunesc totodată și calitatea de reprezentant legal al minorului.

Subsidiar, se propune la **art. 110¹** **alin. (8)**, ca la audierea suplimentară/repetată a copilului-martor al infracțiunii să se asigure participarea aceluiași intervievator care a participat la audierea inițială și care deja a stabilit contactul necesar cu copilul și a câștigat încrederea acestuia.

XIII. Reținerea persoanei în unul din punctele comune de trecere a frontierei de stat

Necesitatea elaborării proiectului este impusă, pe de o parte, de realizarea Programului de activitate al Guvernului (Obiectivul „*Aprofundarea cooperării cu Ucraina, inclusiv în managementul comun al frontierei*”), precum și de scopul urmărit, pe de altă parte - asigurarea respectării drepturilor și garanțiilor procesuale ale persoanelor reținute în punctele comune de trecere a frontierei de stat.

Ținem să menționăm că, începînd cu 31 mai 2017, autoritățile de frontieră și vamale moldo-ucrainene au demarat controlul în comun al persoanelor, mijloacelor de transport, mărfurilor și obiectelor în punctul comun de trecere a frontierei de stat moldo-ucrainene „Pervomaisc-Cuciurgan” (pe teritoriul Ucrainei).

Totodată, în conformitate cu *Strategia națională de management integrat al frontierei de stat pentru perioada 2018-2023*, aprobată prin *Hotărîrea Guvernului nr.*

1101/2018, conceptul de control comun la frontiera moldo-ucraineană urmează a fi extins, iar la frontiera moldo-română, inițiat.

Astfel, proiectul propus este parte a complexului de măsuri pentru implementarea și dezvoltarea conceptului menționat; scopul final fiind cel de implementare a unui sistem eficient și cuprinzător de management al frontierei de stat. Prin adoptarea actului normativ propus se urmărește asigurarea securității naționale, securității frontierei de stat, ordinii publice, prevenirea și lupta împotriva criminalității.

De menționat că proiectul propus nu contravine prevederilor Constituției Republicii Moldova, precum și Convenției Europene pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale.

Totodată, actele normative examinate ale țărilor Uniunii Europene, care prevăd procedura de reținere a persoanei, nu stabilesc un termen fix pentru întocmirea procesului-verbal de reținere.

În Codul de procedură penală al României, art. 209 alin. (4) stabilește: „dacă suspectul sau inculpatul a fost adus în fața organului de cercetare penală sau a procurorului pentru a fi audiat, în baza unui mandat de aducere legal emis, în termenul de reținere nu se include perioada cât suspectul sau inculpatul s-a aflat sub puterea acelui mandat”, iar art. 310 alin. (2) stabilește: „dacă făptuitorul a fost prins în condițiile alin. (1) [în cazul infracțiunii flagrante, orice persoană are dreptul să îl prindă pe făptuitor], persoana care l-a reținut trebuie să îl predea îndată, împreună cu corpurile delictelor, precum și cu obiectele și înscrisurile ridicate, organelor de urmărire penală, care întocmesc un proces-verbal [n. n.]”.

În Codul de procedură penală al Republicii Franceze, art. 63-1 prevede că orice persoană aflată în custodia poliției este informată imediat de către un ofițer de poliție judiciară sau de către un agent de poliție judiciară, despre natura infracțiunii investigate, dispozițiile care reglementează durata reținerii, precum și i se aduc la cunoștință drepturile acesteia, iar o mențiune a acestor informații este înscrisă în raportul oficial și este semnată de persoana aflată în custodie, cu excepția unor circumstanțe excepționale și inevitabile, măsurile luate de anchetatori, pentru a comunica drepturile persoanei reținute, trebuie luate în, cel mult, trei ore de la data plasării persoanei în custodie.

În Codul de procedură penală al Republicii Polonia, art. 244 stipulează că poliția este autorizată să rețină o persoană suspectată dacă există temei pentru a presupune că el a comis o infracțiune și sunt indicii că persoana poate să se ascundă sau să distrugă dovada infracțiunii sale. Dacă identitatea sa nu poate fi stabilită, persoana reținută este informată imediat despre motivele reținerii sale, i se aduc la cunoștință drepturile, precum și se efectuează o înregistrare a reținerii (întocmirea procesului-verbal).

Art. 167 din Codul de procedură penală stabilește procedura de reținere a persoanei, în esență: „în cazul reținerii persoanei bănuite de săvârșirea unei

infracțiuni, organul de urmărire penală, în termen de pînă la 3 ore din momentul privării ei de libertate, întocmește un proces-verbal de reținere”.

Potrivit art. 9 din [Acordului dintre Guvernul Republicii Moldova și Cabinetul de Miniștri al Ucrainei privind controlul în comun al persoanelor, mijloacelor de transport, mărfurilor și obiectelor în punctele comune de trecere a frontierei de stat moldo-ucrainene, din 06.10.2017](#)⁴ „angajații organelor de control ale statelor Părți în punctele comune de trecere au dreptul să rețină, în condițiile legislației naționale ale statului său, persoane, mijloace de transport, mărfuri și obiecte pe teritoriul statului celeilalte Părți”.

Luând în considerare amplasarea punctelor de trecere a frontierei de stat, în care se efectuează sau se planifică să se efectueze controlul în comun al persoanelor, mijloacelor de transport, mărfurilor și obiectelor, precum și din considerentul imposibilității transportării persoanelor reținute prin teritoriul necontrolat de autoritățile constituționale ale Republicii Moldova, nemijlocit prin punctul de trecere în care a avut loc reținerea (pentru punctele de trecere de pe segmentul transnistrean al frontierei moldo-ucrainene), acestea urmează a fi transportate prin alte puncte de trecere, astfel apar dificultăți legate de respectarea necondiționată a prevederilor legale menționate și anume, a termenului de 3 ore pentru întocmirea procesului-verbal de reținere.

De exemplu: în cazul reținerii unei persoane în punctul de trecere „Pervomaisc-Cuciurgan”, doar pentru deplasarea cu mijlocul de transport pînă la sediul organului de urmărire penală din cadrul Direcției regionale Est a Inspectoratului General al Poliției de Frontieră (orașul Ștefan Vodă), în condiții meteo favorabile, cu adaptarea vitezei la condițiile de drum, sunt necesare circa 2h (două ore); în cazul punctului de trecere „Goianul-Nou-Platonovo” sunt necesare peste 4h (patru ore); iar în cazul punctului de trecere „Colbasna-Slobodka” sunt necesare circa șase ore și jumătate pentru deplasarea la sediul organului de urmărire penală din cadrul Direcției regionale Centru a Inspectoratului General al Poliției de Frontieră (municipiul Chișinău).

De menționat că în condiții meteo nefavorabile timpul de deplasare se mărește considerabil. Totodată, pentru transportarea persoanelor reținute este necesar timp suplimentar de a conveni și organiza procesul în comun cu autoritățile de resort ucrainene sau române, cum ar fi: punerea la dispoziție, de către Partea ucraineană, a persoanelor care vor asigura escortarea, după caz, mijlocului de transport, stabilirea itinerarului de deplasare, efectuarea formalităților pentru autorizarea trecerii frontierei de stat etc.

Astfel, prin proiectul dat se propune completarea **art. 167** al Codului de procedură penală cu **alin. (1²)**, prin care se va institui o excepție de la alin. (1), stabilind o modalitate distinctă de calculare a termenului pentru întocmirea procesului-verbal de reținere, în cazul reținerii persoanei în unul din punctele comune de trecere a frontierei de stat și anume, cât mai curînd posibil, dar nu mai târziu de 6

⁴ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=102746&lang=ro

ore de la momentul privării ei de libertate. În acest caz, organul de urmărire penală va fi obligat să indice în procesul-verbal de reținere circumstanțele care au determinat aplicarea excepției.

Amintim că la moment, sunt următoarele puncte comune de trecere a frontierei de stat a Republicii Moldova:

1. „Criva – Mamalîga;
2. „Larga – Kelmenți”;
3. „Briceni – Rossoșani”;
4. „Palanca – Maiaki-Udobnoe”;
5. „Giurgiulești-Reni”;
6. „Pervomaisc–Cuciurgan”.

În contextul în care completarea art. 167 din Codul de procedură penală a rezultat în situațiile complicate de reținere a persoanelor și protocolare legală a reținerii la punctele de trecere a frontierei de stat pe segmentul transnistrean al frontierei moldo-ucrainene, această normă de la alin. (1²) nu va putea servi drept temei pentru organul de reținere la celelalte puncte comune de trecere a frontierei de stat, care ar duce la depășirea termenului de 3h (conform art. 167 alin. (1) din Codul de procedură penală).

XIV. Reținerea persoanei pentru a fi pus sub învinuire

Abrogarea **art. 169** urmărește evitarea paralelismelor de reglementare a acelorași instituții, or persoanele ce pot fi supuse reținerii sunt prevăzute la art. 165, temeiurile de reținere sunt reglementate expres în art. 166, iar procedura de reținere – 167. Prin urmare, menținerea în vigoare a două norme concurente pune în dificultate instituțiile care le aplică, admițând uneori și erori. Însă, reieșind din jurisprudența Convenției europene, prima teză a articolului 5 § 1 din Convenție obligă statul nu numai să se abțină de la o acțiune ce ar aduce atingere dreptului la libertate, dar și să ia măsuri corespunzătoare pentru a proteja toate persoanele aflate sub jurisdicția sa împotriva oricărei ingerințe ilegale în exercițiul acestui drept (*El-Masri c. fostei Republici Iugoslave a Macedoniei* [MC], § 239).

Orice privare de libertate trebuie să fie conformă cu scopul urmărit de articolul 5, și anume protejarea persoanei împotriva arbitrarului. Noțiunea de arbitrar în sensul articolului 5 variază în funcție de tipul detenției în speță. Curtea a indicat că caracterul arbitrar apare atunci când există un element de rea-credință sau de violență din partea autorităților; atunci când un mandat de arestare și modul lui de executare în realitate nu urmărește scopul restricțiilor autorizate de paragraful relevant al articolului 5 § 1; atunci când nu există nicio legătură între motivul invocat pentru privarea de libertate autorizată și locul ori regimul de detenție; și atunci când nu există nici o relație de proporționalitate între motivul invocat și detenția în cauză (pentru un rezumat detaliat al acestor principii-cheie, a se vedea *James, Wells și Lee c. Regatului Unit*, § 191-195; și *Saadi c. Regatului Unit* [MC], §§ 68-74).

XV. Mijloacele financiare destinate activității speciale de investigații

Conform prevederilor art. 158 din Codul de procedură penală, mijloacele bănești utilizate la documentarea actelor de corupție în cadrul cauzelor penale sunt recunoscute ca corpuri delictive și anexate la materialele cauzei penale sau transmise spre păstrare Serviciului Fiscal de Stat, conform procedurii stabilite.

Studierea practicii judiciare pe cauzele penale respective denotă că, examinarea acestora durează de la 3 luni până la 10 ani. În acest timp mijloacele financiare sunt blocate până la soluționarea cauzei penale de către procuror sau instanța de judecată.

După luarea unei decizii pe caz (ordonanță de clasare sau sentință), procurorul sau instanțele de judecată sesizează Serviciului Fiscal de Stat pentru organizarea trecerii corpurilor delictive - mijloace bănești - în contul statului. În cazul când corpurile delictive sunt în valută străină, organele fiscale le predau instituțiilor bancare pentru a fi convertite în lei și transferate pe contul Trezoreriei de Stat. Toată această procedură implică multe ore de lucru și implicarea angajaților din cadrul autorităților menționate, precum și cheltuieli financiare legate de convertirea valutei, diferențe de curs valutar și transferul mijloacelor bănești la bugetul de stat.

Pe parcursul activității, au fost înregistrate și cazuri când corpurile delictive au fost pierdute sau sustrase de către angajații responsabili din instanțele de judecată sau executorii judecătorești.

Pentru minimizarea acestor riscuri și cheltuieli se impune necesitatea modificării **art. 161, 162, 372** din Codul de procedură penală, în vederea simplificării procedurii aplicată corpurilor delictive – mijloace bănești utilizate pentru măsurile speciale de investigații din contul „Cheltuieli speciale”.

Astfel, art. 161 alin. (4) din Codul de procedură penală stabilește că, „banii marcați, asupra cărora au fost îndreptate acțiunile criminale, se trec în venitul statului, iar echivalentul lor se restituie proprietarului de la bugetul de stat. La cererea victimei, echivalentul banilor recunoscuți drept corpuri delictive poate fi restituit în temeiul hotărârii judecătorești de instrucție.”

De menționat că, noțiunea de „*banii marcați*” este învechită și nu corespunde metodelor actuale de efectuare a măsurilor speciale de investigații. De cel puțin 5 ani subdiviziunile specializate nu practică marcarea banilor în cadrul efectuării măsurilor speciale de investigații.

Reieșind din cele expuse, se propune completarea prevederilor **art. 161 cu alin. (5)**, din CPP în următoarea redacție;

„Banii sau alte valori materiale utilizate din contul mijloacelor financiare alocate pentru activitatea specială de investigații, în scop de identificare a intențiilor și verificare a sesizării cu privire la săvârșirea infracțiunii, se restituie autorităților care le-au eliberat, în baza ordonanței procurorului, după consemnarea măsurii speciale de investigații.”

Prin operarea acestor modificări, mijloacele bănești vor fi restituite în termeni restrânși autorităților care le-au eliberat, în același timp fiind exclusă participarea în instanța de judecată și a organelor fiscale.

De asemenea, **la art. 162 alin. (1), pct. 4)** se propune completarea cu următorul text:

„Banii sau alte valori materiale utilizate din contul mijloacelor financiare alocate pentru activitatea specială de investigații, în scop de identificare a intențiilor și verificare a sesizării cu privire la săvârșirea infracțiunii, se trec în venitul statului.”

Totodată, pentru a aduce în concordanță cu modificările inițiate, se propune completarea **art. 372** cu un nou alineat care va prevedea că examinarea corpurilor delictale restituite în ordinea art. 161 alin. (5) nu poate fi solicitată.

XVI. În partea ce ține de executarea Hotărârii Curții Constituționale nr. 15 din 28.05.2020 privind excepția de neconstituționalitate a art. 191 alin. (2) din Codul de procedură penală (liberarea provizorie sub control judiciar [2])

Curtea a constatat că temeiurile pentru aplicarea liberării provizorii sub control judiciar sunt reglementate în mod divergent de două prevederi ale aceluiași act normativ.

„59. Chiar făcându-se apel la consultanța de specialitate, persoana nu ar putea stabili, fără echivoc, în baza cărei norme – art. 176 alin. (1) sau art. 191 alin. (2) din Codul de procedură penală – ar trebui să fie incidentă liberarea provizorie sub control judiciar. [...]”.

În § 57 Curtea a menționat că:

„[...] în baza articolului 191 alin. (2) din Codul de procedură penală, liberarea provizorie sub control judiciar **nu se dispune** învinutului sau inculpatului în cazul în care există date că el va săvârși o altă infracțiune, va încerca să influențeze martorii sau să distrugă mijloacele de probă, să se ascundă de organele de urmărire penală, de procuror sau, după caz, de instanța de judecată.”.

Astfel, potrivit proiectului **alin. (2) al art. 191** din Codul de procedură penală se abrogă. Și, dacă Curtea a constatat că dispozițiile art. 192 alin. (2) din Codul de procedură penală se află în conexiune directă cu prevederile art. 191 alin. (2) din Codul de procedură penală, se propune **abrogarea alin. (2) al art. 192** din Codul de procedură penală. Astfel, la aplicarea liberării provizorii sub control judiciar/ pe cauțiune instanța de judecată trebuie să aprecieze după intima convingere dacă există sau persistă condițiile pentru care a fost cerută aplicarea arestului (art. 176 alin. (1) din Codul de procedură penală care stabilește temeiurile de aplicare pentru toate măsurile preventive).

XVII. Reglementarea mai eficientă a procedurii de aducere silită și de examinare a cauzei în lipsa inculpatului

Practica judiciară a ultimilor ani a relevat un șir de probleme în procedura de executare a aducerii silite (în special în privința inculpaților în privința cărora nu pot

fi aplicate măsuri preventive privative de libertate și celorlalți participanți) și de examinare a cauzei penale în lipsa inculpatului.

În cele mai multe cazuri acestea au apărut din cauza nereglementării sau reglementării neclare a unor situații.

Legislația în vigoare nu prevede modalitatea de executare a aducerii silite în situația în care inculpatul sau alt participant la proces refuză de a se conforma cerințelor legale ale angajaților poliției, se ascunde în domiciliul său ori într-un alt loc și pentru fi scos de acolo este necesară pătrunderea fără consimțământul acestuia sau a proprietarului.

În consecință, se propun completări la **art. 199** din Codul de procedură penală pentru a reglementa situațiile descrise mai sus. Or, potrivit jurisprudenței Curții Europene pentru Drepturile Omului ingerința trebuie să fie prevăzută de lege, să urmărească un scop legitim și să fie proporțională.

XVIII. Suspendarea provizorie din funcție

În practică se constată că dese ori este aplicată instituția suspendării provizorie din funcție fără să existe o legătură între fapta infracțională și funcția deținută de învinuit sau inculpat. Această discreție lasă loc de abuz în vederea aplicării neuniforme a suspendării provizorie din funcție. Drept exemplu ar fi suspendarea provizorie din funcție a unui funcționar public din cadrul unei primării când acesta este învinuit de săvârșirea unui furt din proprietatea unui vecin.

În acest sens, prin completarea **art. 200 cu alin. (1¹)** se va reglementa această inadvertență prin care va fi posibilă aplicarea suspendării provizorie din funcție a învinuitului sau inculpatului doar în cazul în care infracțiunea de care este învinuită a fost săvârșită în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu, indiferent de faptul dacă este un angajat la o companie privată, un funcționar public, sau un reprezentant al unei profesii juridice.

O altă neconcordanță constă în actul prin care se aplică suspendarea provizorie din funcție. Astfel, alin. (3) actualmente prevede că suspendarea provizorie din funcție o decide administrația instituției în care activează învinuitul ori inculpatul la demersul procurorului. Și în acest fel, învinuitul ori inculpatul, făcând uz de dreptul lor de atac a actului administrativ, îl contestă în instanța de contencios administrativ conform regulilor din Codul administrativ. Or și mai grav este când administrația instituției în care activează învinuitul ori inculpatul nu emite actul de suspendare din funcție a acestora, iar procurorul sau instanța de judecată nu are pîrghii de a pune în „acțiune” instituția suspendarea provizorie din funcție a învinuitului sau inculpatului.

De aceea, redacția nouă a **alin. (3) din art. 200** vine să înlăture toate inadvertențele în cauză și va specifica anume că suspendarea provizorie din funcție se va aplica de către judecătorul de instrucție sau a instanței de judecată la demersul procurorului. Plus, se reglementează un termen restrîns – 3 zile – de contestare a încheierii judecătorului prin care a fost aplicată suspendarea provizorie din funcție.

XIX. Posibilitatea contestării hotărârilor de către persoanele care nu au statut procesual și ale căror bunuri au fost puse sub sechestru

Sechestrul bunurilor în procesul penal, ca măsură procesuală de constrângere, derivă întâi de toate din actualitatea practică a aplicării de către organele de drept a măsurilor asiguratorii pentru repararea prejudiciului, pentru eventuala confiscare specială sau confiscare extinsă a bunurilor și pentru garantarea executării amenzii, inclusiv în raport cu bunurile, valorile presupus a fi infracționale, de proveniență dubioasă, nejustificată. Sechestrarea bunurilor este un mijloc necesar și eficient de combatere a activității infracționale, cu precădere în cazul infracțiunilor serioase, în domeniul criminalității organizate, corupției, sau crimelor conexe acestora.

Legislația penală nu prevede participarea persoanelor ale căror bunuri au fost puse sub sechestru, dar care nu au statut procesual în cauza penală. De asemenea, aceste persoane nici nu pot să conteste hotărârile judecătorești în aceste cauze, fiind nevoiți să meargă în procedura civilă. Curtea Constituțională a menționat⁵ că problema aplicării sechestrului pentru a asigura o eventuală confiscare specială fără a i se acorda persoanei vreun statut procesual a fost examinată în cauza *Telbis și Viziteu v. România*⁶. Atunci Curtea Europeană a reținut că, în principiu, persoanelor cărora le-a fost confiscată proprietatea ar trebui să li se acorde în mod oficial statutul de parte la procedurile de dispunere a confiscării, chiar dacă nu au calitatea de suspect sau de inculpat. Cu toate acestea, chiar dacă reclamantul nu a participat niciodată la procedura în care a fost dispusă măsura, Curtea Europeană a considerat că autoritățile trebuie să le ofere persoanelor posibilitatea rezonabilă și suficientă de a-și proteja interesele în mod adecvat.

În acest sens, redacția **art. 209** vine să reglementeze aspectul de ridicare a sechestrului și anularea acestuia în procedura penală, fără implicarea instanței în materie civilă. Persoana nu trebuie neapărat să aibă calitate procesuală pentru a participa la examinarea cauzei penale în cadrul căreia bunurile sale au fost puse sub sechestru, or în așa mod își va putea valorifica bunurile sale.

În același timp, proiectul va reglementa și posibilitatea de contestare a sechestrului aplicat prin depunerea unei plângeri în ordinea art. 298 din *Codul de procedură penală*, sau prin declararea recursului. Atât plângerea cât și recursul înaintat nu suspendă executarea acestei măsuri.

Totuși, art. 209 alin. (3) conform proiectului va reglementa limitele temporale în interiorul căruia se va putea înainta cererea de scoatere a bunurilor de sub sechestru. Aceasta va putea fi înaintată instanței de judecată care judecă cauza pînă la începerea dezbaterilor judiciare, dat fiind faptului că pînă la această etapă se vor examina toate

⁵ Decizia de inadmisibilitate nr. 91 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 204 alin. (1) din Codul de procedură penală (*aplicarea sechestrului în cauze penale*) din 27 iulie 2018.

⁶ Cauza *Telbis și Viziteu v. România* din 26 iunie 2018, <http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/cedo/Telbis-si-Viziteu-impotriva-Romaniei.pdf>.

probele prezentate de părți în baza cărora instanța de judecată urmează să-și întemeieze hotărîrea asupra cauzei penale.

În **art. 210 alin. (2)** se propune ca menținerea sechestrului asupra bunurilor să se mențină timp de o lună de la intrarea în vigoare a hotărîrii de încetare a procesului penal, de scoatere a persoanei de sub urmărire penală sau de achitare a persoanei, indiferent de voința părții civile sau a altor persoane interesate.

XX. Nulitatea actelor procedurale

Prin modificările operate se urmărește o reglementare clară a nulităților în procesul penal, prin divizarea exactă a acestora în nulități absolute și nulități relative. Or, redacția actuală a art. 251 din Codul de procedură penală care se referă la nulitatea actelor procedurale, nu face o distincție concludentă între nulitatea relativă și nulitatea absolută, motiv pentru care deseori s-a semnalat că se fac interpretări divergente, abuzive și neuniforme, fapt ce periclitează eficiența practică a acestei instituții importante în procedura penală.

În acest sens, se propune revizuirea **art. 251** și totodată completarea codului cu **art. 251¹** și **251²**. Astfel, se propune ca nulitatea absolută a actului procedural să se aplice în cazurile în care se încalcă dispozițiile legale privind compunerea completului de judecată, competența instanțelor judecătorești după materie și după calitatea persoanei, publicitatea ședinței de judecată, participarea părților în proces în cazurile în care prezența acestora este obligatorie.

Subsecvent, cu privire la încălcarea oricăror altor dispoziții decât cele prevăzute expres la art. 251¹, va atrage nulitatea relativă. Totodată, nulitatea relativă poate fi invocată de procuror, bănuit, învinuit, inculpat, celelalte părți, atunci când există un interes procesual propriu în respectarea dispoziției legale încălcate.

2. Cu privire la partea specială:

I. Examinarea cererii de accelerare a urmăririi penale și judecare a cauzei

Potrivit art. 6 § 1 CEDO „Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei”. Acest drept nu se referă doar la termenul judecării cauzei. El decurge din momentul începerii urmăririi penale și, chiar mai mult, din momentul depunerii sesizării organului de urmărire penală.

În acest context, se urmărește clarificarea unor aspecte procesuale care vizează examinarea cererii de accelerare a urmăririi penale, în vederea respectării drepturilor părților la proces și întru asigurarea examinării corecte și obiective a cererii, oferind părților posibilitatea expunerii punctului de vedere pe marginea acesteia.

Din prevederile legale distingem că atunci când o parte în proces consideră că i se încalcă termenul rezonabil la soluționarea efectivă a cauzei sale poate solicita, printr-o cerere, accelerarea urmăririi penale sau a judecării cauzei.

Prin urmare, prevederile normative de la art. 20 alin. (4) din Codul de procedură penală, acordă pârghii de asigurare și respectare a termenului rezonabil.

Astfel, pornind de la prevederile art. 20 alin. (4) din Codul de procedură penală, în varianta propusă la **art. 259¹** și **art. 331¹** instituim regimul juridic și mecanism în vederea respectării termenului rezonabil – la faza de urmărire penală, care se asigură de către procuror, iar la judecarea cauzei - de către instanța care judecă cauza.

Subsecvent, constatând că legislația procesuală actuală nu reglementează conținutul cererii de accelerare a urmăririi penale sau a judecării cauzei, nici după formă și nici după conținut, și mai mult ca atât practica demonstrează că asemenea tipuri de cereri se depun pur formal fără a fi motivate și fără indicarea temeiurilor de fapt și de drept, se propune reglementarea condițiilor privind forma și conținutul cererii de accelerare.

Prin modificările operate se instituie procedura de examinare a cererii de accelerare a urmăririi penale și judecării cauzei, precum și termenul de depunere a acesteia. La etapa actuală, practica judiciară ne demonstrează că atunci când s-a depus cererea privind accelerarea urmăririi penale, judecătorul de instrucție solicită procurorului o notă informativă privitor la cauza penală, care ar cuprinde acțiunile ce au fost efectuate, precum și ce măsuri urmează să fie îndeplinite în cauza respectivă și care este motivul tergiversării urmăririi penale. Astfel, această practică este una vicioasă, dat fiind faptul că, judecătorul de instrucție examinează cererea de accelerare în baza notei, fără a avea acces la materialele cauzei penale, și fără a da o apreciere corespunzătoare dacă cele relatate în nota informativă corespund realității din dosar. Mai mult ca atât, actuala redacție a Codului de procedură penală nu reglementează procedura unei note informative pe marginea cererii de accelerare.

Având în vedere cele expuse, în prezentul proiect legislativ s-a propus reglementarea procedurii de examinare a cererii de accelerare. Astfel, în cazul parvenirii cererii de accelerare în secretariatul instanței de judecată și repartizării aleatorii judecătorului de instrucție sau judecătorului care va examina cererea, procurorul sau judecătorul de caz urmează să prezinte judecătorului care va examina cererea, materialele cauzei penale în termen de cel mult 3 zile.

În așa mod vor fi respectate principiile procesului penal, inclusiv și examinarea cererii de accelerare sub toate aspectele. Totodată ținem să menționăm, că în redacția propusă examinarea cererii va avea loc în lipsa părților în termen de 10 zile lucrătoare, cu posibilitatea ca participanții la proces, inclusiv, judecătorul și procurorul să-și expună un punct de vedere pe marginea cererii, la fel în formă scrisă.

Un alt aspect ce ar asigura accesul limitat a părților la materialele cauzei penale care se află la faza de urmărire penală este că judecătorul de instrucție, fiind garantul respectării drepturilor, va ține cont de confidențialitatea urmăririi penale, iar, cererea de accelerare va fi examinată în lipsa părților cu posibilitatea de a-și expune poziția în scris, fără ca acestea să aibă acces la materialele cauzei penale.

Proiectul vine să instituie termene distincte de înaintare a cererilor de accelerare dintre etapa de urmărire penală și judecarea cauzei. Rațiunea acestora derivă din faptul că pentru etapa de judecare a cauzelor termenul este necesar de a fi mai mare, or la

această etapă, instanța urmează să asigure respectarea tuturor garanțiilor unui proces echitabil (audierea părților, martorilor, cercetarea probelor etc.) acțiuni procesuale ce necesită timp. Totodată, scopul includerii termenilor de depunere a cererii de accelerare, este și de a evita abuzuri din partea participanților la proces în vederea depunerii unei cereri nejustificate.

Astfel, se propune ca termenele de depunere a cererii de accelerare să fie înaintate:

a) după cel puțin 6 luni de la începerea urmăririi penale, pentru cauzele penale aflate la etapa urmăririi penale;

b) după cel puțin un an de la trimiterea cauzei în judecată, pentru cauzele aflate la etapa judecării în prima instanță;

c) după cel puțin 6 luni de la examinarea cauzei în instanța de apel sau recurs.

Prin urmare, fiind constatată că, durata rezonabilă de un an, și respectiv 6 luni a fost depășită, cererea de accelerare corespunde condițiile necesare, instanța de judecată poate să purceadă la examinarea cererii de accelerare. Criteriul timpului nu este suficient pentru constatarea că termenul rezonabil a fost încălcat, ci este necesar ca judecătorul să analizeze criteriile prevăzute la art. 20 alin.(2) din Codul de procedură penală coordonate cu termenele rezonabile.

Astfel, după aprecierea elementelor menționate supra, judecătorul va constata dacă au existat perioade de inactivitate, nejustificate care au dus la tergiversarea procesului și în acest mod, fie va obliga organul de urmărire penală sau instanța care judecă în fond cauza să întreprindă un act procedural (în sensul noțiunii oferite de art. 6 din Codul de procedură penală), stabilind, după caz, un anumit termen pentru accelerarea procedurii, fie că va respinge cererea.

II. Înregistrarea audio și video a audierilor

Proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative în privința înregistrării audio și video a audierilor, a fost elaborat în acord cu prevederile *Planului național de acțiuni în domeniul drepturilor omului pentru anii 2018-2022*, aprobat prin *Hotărârea Parlamentului nr. 89/2018* (Monitorul Oficial nr. 295-308/457 din 10.08.2018).

În vederea executării și implementării *Planului național de acțiuni în domeniul drepturilor omului pentru anii 2018-2022*, în concreto, Partea II, Domeniul de intervenție: Sistemul național de justiție, Obiectivul II: Asigurarea respectării drepturilor omului pentru persoanele aflate în custodia statului, Ținta strategică B: Autoritățile manifestă toleranță zero față de cazurile de tortură, Acțiunea 6, Subacțiunea 6.1, a fost elaborat modificările în privința înregistrării audio și video a audierilor.

Se propune introducerea clarificărilor privind aplicarea înregistrărilor audio și video în cadrul audierilor și simplificarea unor proceduri.

Astfel, proiectul la **art. 104, 105, 109, 110, 115** urmărește să stabilească că audierea participanților la proces, implicit a părții vătămate, martorului, bănuțului,

învinuitului, inculpatului se efectuează cu aplicarea mijloacelor audio și video, în condițiile prevăzute de Codul de procedură penală.

Consemnarea scrisă a depozițiilor, conform prevederilor Codului de procedură penală, păstrează doar aspectele verbale într-o formă prelucrată (expunerea în scris a informației comunicate oral), păstrând după caz specificul declarațiilor persoanei ori, înregistrarea audio va permite conservarea consemnării verbale și paraverbale ale depozițiilor, iar înregistrarea video și a acelor consemnări nonverbale, ce au importanță considerabilă pentru aprecierea declarațiilor, stabilirea exactă a timpului și duratei de realizare a acțiunilor de urmărire penală, condițiilor de efectuare a acestor acțiuni, precum și vor permite oficializarea și stabilirea tuturor circumstanțelor importante pentru justa soluționare a cauzei.

Un alt aspect pozitiv al modificărilor propuse privind înregistrarea audio și video a audierilor, constă în afirmarea principiului economiei procedurale, reducerea semnificativă, sau eventual deplină, a situațiilor în care persoanele audiate își schimbă din diferite motive declarațiile făcute anterior, pretind că declarațiile nu le aparțin și reprezintă doar consemnarea procesului-verbal, abuzează de drepturi procedurale (exemplu, invocarea faptului necunoașterii limbii în care a avut loc desfășurarea fazei prejudiciară a procesului penal), fie alte pretinse încălcări ale drepturilor și garanțiilor oferite persoanei în cadrul procesului penal, circumstanțe care prejudiciază grav probatoriul prezentat de partea acuzării și atingerea scopului procesului penal.

Totodată, partea acuzării sau partea apărării va avea posibilitatea să asculte/revadă înregistrările și să sesizeze nuanțe cărora, poate, nu le-a acordat atenție în timpul efectuării procedurii probatorii, în vederea formulării poziției de acuzare sau de apărare în raport cu circumstanțele cauzei.

De asemenea, înregistrarea audierilor va preciza efectul disciplinării participanților la proces și va contribui la ridicarea nivelului de profesionalism al părții acuzării și părții apărării, în vederea afirmării rolului activ al participanților în cadrul procedurilor penale.

Înregistrarea audierilor prin mijloace audio și video, ar putea fi folosită eficient în cazul examinării plângerilor împotriva acțiunilor, inacțiunilor și actelor organului de urmărire penală, organului care exercită activitate specială de investigații sau a procurorului, autorităților ce asigură executarea pedepsei și/sau abilitate cu deținerea preveniților și condamnaților, inclusiv în cazul unor alegeri privind relele tratamente, acte de corupție și conexe acestora, a constrângerii de a face declarații, și alte eventuale abuzuri.

La moment, **art. 260** din Codul de procedură penală, conține prevederi generale privind modul de consemnare a acțiunii de urmărire penală, iar unele prevederi ale legii procesual penale sunt depășite (exemplu, casetele cu înregistrări), ori progresul tehnic a permis dezvoltarea mijloacelor tehnice ce au potențial de a conserva video și audio evenimente, fapte și circumstanțe. Doar la alin. (6) art. 260 al Codului de procedură penală se prevede că la procesul-verbal se anexează schițele, fotografiile,

peliculele, casetele audio și video, mulajele și tiparele de urme executate în cursul efectuării acțiunilor de urmărire penală. Nu există indicații privind utilitatea folosirii înregistrărilor și caracterului substituibil al acestora, ori de regulă, înregistrările video, efectuate cu echipament modern, presupun funcții de înregistrare audio, iar imaginile video pot fi convertite în fotografii de rezoluții satisfăcătoare, pe când echipamentul semiprofesional și profesional, utilizat inteligent, poate oferi un spectru foarte larg de beneficii, atât pentru desfășurarea investigațiilor penale, cât și în vederea consemnării întregului proces.

Observând practica unor state, constatăm că, o tendință analogică a legii procesual penale autohtonă este de a lăsa la discreția organului de urmărire penală înregistrarea audio-video a declarațiilor persoanelor audiate, ceea ce nu este neapărat defectuos însă, o îmbunătățire substanțială a acestei ar putea fi atinsă prin intermediul proiectului propus spre aprobare. Astfel, Decizia privind respingerea excepției de neconstituționalitate a Curții Constituționale a României nr. 749/2016 a dispozițiilor din Codul de procedură penală al României spre exemplu, referitoare la obligația înregistrării cu mijloace tehnice audio/video a audierii suspectului sau inculpatului, s-a reținut că:

„[...] dispozițiile art. 110 alin. (5) Cod procedură penală al României, aduce un element de noutate în legislația procesual-penală, impunând organelor de urmărire penală obligația înregistrării cu mijloace tehnice audio sau audio/video a audierii suspectului sau inculpatului. De la această regulă, legiuitorul român a instituit o excepție, și anume: nu se va proceda la înregistrarea cu mijloace tehnice audio sau audio-video a audierii suspectului sau inculpatului atunci când aceasta nu este posibilă. Acest fapt, operează exclusiv, în situațiile obiective ce împiedică organul de urmărire penală să asigure înregistrarea audierii, cum este situația când acesta nu este dotat cu mijloace tehnice audio sau audio-video[...].”

Menționăm că, proiectul acoperă atât dimensiunea aplicării înregistrărilor când acest fapt este posibil, la solicitare sau din oficiu, precum și în ipoteza imposibilității folosirii mijloacelor tehnice din motive obiective.

III. *Sesizarea organului de urmărire penală*

Potrivit reglementărilor actuale, sesizarea organului de urmărire penală despre săvârșirea unei infracțiuni prevăzute de Codul penal poate avea prin mai multe modalități. Toate aceste acte de sesizare se diferențiază între ele după calitatea de subiectul care le-a înaintat.

Unul dintre modalitățile de sesizare a organului de urmărire penală despre săvârșirea unei infracțiuni constituie depistarea nemijlocit de către organul de urmărire penală sau procuror a bănuielii rezonabile cu privire la săvârșirea unei infracțiuni [art. 262 alin. (1) sbpct. 4)]. În acest fel, art. 273 alin. (6) impune ca procesul-verbal cu privire la constatarea infracțiunii să constituie act de sesizare a organelor de urmărire penală conform art. 262. De aceea, acest act procesual [procesul-verbal cu privire la constatarea infracțiunii] constituie un denunț în sensul art. 262 fapt pentru care nu este necesar de a se specifica separat această chestiune și impune abrogarea **art. 262 alin.**

(1) sbpct. 3¹), or în esență procesul-verbal cu privire la constatarea infracțiunii redă un denunț despre săvârșirea unei infracțiuni.

Aceleași raționamente de abrogare a **art. 262 alin. (1) sbpct. 5)** și subsecvent **art. 90 alin. (3) sbpct. 10)** urmează și pentru raportul de audit al Curții de Conturi și documentele aferente acestuia, care sunt incluse în lista actelor care pot fi sesizate organele de urmărire penală despre săvârșirea unei infracțiuni. Conform art. 34 alin. (1) din *Legea nr.260/2017 privind organizarea și funcționarea Curții de Conturi a Republicii Moldova*, rapoartele auditorului se referă la sfera de aplicare a auditului, includ constatările, opiniile și/sau concluziile auditorului, precum și, după caz, recomandările pentru aplicarea acțiunilor de remediere. Astfel, raportul de audit avînd statut juridic de recomandare, în cadrul procesului penal nu poate constitui ca act de sesizare separat, decît dacă organul de urmărire penală sau procurorul va depista nemijlocit o bănuială rezonabilă cu privire la săvârșirea unei infracțiuni din însăși raportul de audit, care de altfel toate sunt publice.

În altă ordine de idei, menționăm că pentru anumite categorii de infracțiuni, urmărirea penală poate fi pornită în baza plîngerii, în modul stabilit de art. 276 din Codul de procedură penală. De altfel, pornirea urmăririi penale nu poate fi condiționată de acordul organului prevăzut de lege, chiar dacă o altă lege prevede acest fapt expres, or scopul legii penale, așa cum transcrie art. 2 alin. (1) din *Codul penal* este de a apăra, împotriva infracțiunilor, persoana, drepturile și libertățile acesteia, proprietatea, mediul înconjurător, orînduirea constituțională, suveranitatea, independența și integritatea teritorială a Republicii Moldova, pacea și securitatea omenirii, precum și întreaga ordine de drept. De aceea, în **alin. (2) din art. 262** se impune înlăturarea „discreției” acordului organului prevăzut de lege pentru pornirea urmăririi penale atît timp cît legea penală apără anumite valori.

Cît privește redacția nouă a **alin. (3) din art. 262** este de a trasa clar și echivoc despre faptul că în cazul cînd organul de urmărire penală a depistat că a fost săvârșită o infracțiune, are obligația de a întocmi un proces-verbal în care să descrie toate circumstanțele în care s-a produs infracțiunea, după care să înregistreze sesizarea, or înregistrarea infracțiunii (redacția actuală) asta și presupune, înregistrarea sesizării.

Actualmente, orice sesizare despre săvârșirea infracțiunii este înregistrată într-un registru de evidență. Acest fapt nu se regăsește în legislație. Pentru a „alinia” relațiile sociale cu privire la înregistrarea sesizărilor bine conturate în practică, **art. 265 alin. (1)** vine să reglementeze acest aspect, pentru a avea o claritate în acest sens.

Abrogarea **alin. (3) din art. 265** are ca scop înlăturarea paralelismelor juridice, or art. 262 alin. (3) vine să clarifice acest fapt, adică despre întocmirea procesului cu privire la constatarea unei bănuieli rezonabile despre săvârșirea unei infracțiuni sau depistarea acesteia de către organul de urmărire penală. Deși organele de constatare prevăzute la art. 273 alin. (1) lit. a)-c) nu se vor regăsi alături de organul de urmărire penală în situațiile de la art. 265 alin. (3), acestea au obligația de a sesiza organele de

urmărire penală despre săvârșirea unei infracțiuni, competențe proprii anume organului de urmărire penală de a înregistra sesizările.

IV. Competența organelor de urmărire penală în privința unor categorii de infracțiuni

Un număr mare de activități infracționale generează profituri pentru infractorii care săvârșesc infracțiunea, adesea sub formă de numerar, pe care încearcă apoi să le legalizeze prin diverse canale, cu scopul de a le ascunde originea ilegală. Grupurile criminale organizate au un numitor comun - motivul financiar, în special prin infracțiunile de trafic de droguri, traficul de ființe umane, criminalitatea cibernetică, contrabanda, corupția și evaziunea fiscală ceea ce generează sume colosale, care în urma spălării banilor oferă infractorilor posibilitatea de a se bucura de produsele infracțiunii fără a le dezvălui proveniența.

Combaterea fenomenului de spălarea banilor reprezintă interes deosebit la nivel internațional și european, fiind aplicate toate politicile statelor pentru a preveni și combate acest fenomen. După cum s-a menționat, activitățile infracționale necesită finanțare pentru a-și menține rețelele infracționale, pentru a recruta noi membri, precum și a comite efectiv noi infracțiuni, iar acțiunile care permit eliminarea accesului la sursele de finanțare reprezintă un instrument eficient în combaterea criminalității și asigurarea securității publice.

Subsecvent, potrivit Raportului de evaluare al sistemului național de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului realizat de către Comitetul Moneyval al Consiliului Europei pentru anul 2019, a fost constatat că principalele riscuri naționale de spălarea banilor sunt legate de principalele infracțiuni care aduc venituri ilegale, și anume: trafic de droguri, corupție, traficul de ființe umane, evaziune fiscală și contrabandă.

Luând în considerare Directiva (UE) 2018/843 a Parlamentului European și a Consiliului din 30 mai 2018, Organizația Națiunilor Unite, Interpolul și Europolul relatează, de ani de zile, în rapoartele lor, despre convergența tot mai mare dintre crima organizată și terorism. Astfel, lupta împotriva rețelelor de crimă organizată ar trebui să facă parte din orice strategie de combatere a finanțării terorismului.

Comerțul ilegal cu arme, droguri, țigarete și bunuri contrafăcute, traficul de ființe umane, activitățile de „racketeering” și extorcare de fonduri au devenit modalități foarte lucrative pentru grupările teroriste, la care acestea recurg pentru a obține fonduri, ele generând în jur de 110 mld. EUR în fiecare an [exclusiv comerțul cu bunuri contrafăcute]. Legătura dintre terorism și criminalitatea organizată și legăturile dintre grupurile infracționale și grupările teroriste constituie o amenințare tot mai mare la adresa securității.

În aceeași ordine de idei, în cadrul Inspectoratului Național de Investigații al Inspectoratului General de Poliție al Ministerul Afacerilor Interne, este creată Direcția investigații infracțiuni spălarea banilor și finanțarea terorismului având ca obiectiv prioritar prevenirea, descoperirea și, după caz, investigarea infracțiunilor de spălare a

banilor și finanțarea terorismului, lichidarea cauzelor și condițiilor ce favorizează săvârșirea infracțiunii de spălare a banilor pentru a asigura protejarea persoanei, a societății și a statului împotriva acțiunilor ilegale în acest domeniu.

Pentru combaterea eficientă a astfel de fenomene este esențial și strict necesară completarea competențelor Poliției în domeniul investigării spălării banilor și finanțării terorismului.

Prin urmare se propune modificarea *Codului de procedură penală*, fapt ce ar oferi instrumente suplimentare pentru prevenirea și curmarea criminalității și asigurarea securității publice.

În conformitate cu prevederile *Codului de procedură penală* infracțiunile de la art. 243 [Spălarea banilor] și art. 279 [Finanțarea terorismului] din *Codul penal* sunt de competența organului de urmărire penală al Centrului Național Anticorupție, care efectuează urmărirea penală în cauzele penale de corupție și a celor conexe corupției, precum și a faptelor de comportament corupțional.

Astfel, infracțiunile generatoare de profit săvârșite de către o grupare criminală, asociație, sau organizație criminală, trafic de droguri, traficul de ființe umane, contrabanda și evaziunea fiscală, ce constituie unele din principalele amenințări legate de spălare de bani și finanțarea terorismului, nu sunt în competența Centrului Național Anticorupție, din acest considerent este necesar sporirea capacităților de investigație a organelor de urmărire penală pentru infracțiunile menționate.

Subliniem că, completarea *Codului de procedură penală* cu **art. 269³** [Competența organelor de urmărire penală în privința unor categorii de infracțiuni] cu următorul cuprins: „În cazurile privind infracțiunile prevăzute de art. 243 și 279 din *Codul penal*, urmărirea penală se efectuează de organul de urmărire penală în a cărui competență se află infracțiunea în legătură cu care a fost pornită urmărirea penală” este importantă considerând provocările la nivel regional și mondial, fiind oportună oferirea unor instrumente suplimentare pentru combaterea eficientă a unor astfel de fapte.

V. Delimitarea clară a competențelor Procuraturii Anticorupție și ale Centrului Național Anticorupție în ceea ce privește corupția la nivel înalt

Proiectul urmează realizarea acțiunilor din:

-Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022–2025, aprobat prin Legea nr. 211/2021, Obiectivul 1.2.1 „Eficientizarea activității autorităților cu competențe în domeniul anticorupție și integrității”, Acțiunea b) „Limitarea competențelor Procuraturii Anticorupție la investigarea cauzelor de corupție de nivel înalt”;

-Planul de acțiuni pentru implementarea măsurilor propuse de către Comisia Europeană în Avizul său privind cererea de aderare a RM la UE, aprobat de către Comisia națională pentru Integrare Europeană pe data de 4 august 2022;

- Memorandumul cu privire la politicile economice și financiare (MPEF). În vederea stabilirii competenței materiale a Procuraturii Anticorupție la investigarea cazurilor de corupție de nivel înalt.

Propuneri cu privire la aceste aspecte au fost obiectul de discuții în cadrul grupului de lucru asupra proiectului de modificare consolidată a Codului de procedură penală, instituit pe platforma Ministerului Justiției. Subiectul privind competențele organelor de drept în domeniul anticorupție, centrarea capacităților anumitor instituții pe corupția mare, a fost abordat în mai multe studii, printre care cele mai relevante sunt: Raportul elaborat de către *Comitetul Consultativ Independent Anticorupție „Ruperea cercului vicios: regândirea cadrului instituțional anticorupție în Republica Moldova”*⁷ și *Analiza funcțională a Procuraturii Anticorupție a Republicii Moldova, elaborat în cadrul proiectului „Asigurarea unui sistem de justiție integru, eficient și independent în Republica Moldova” implementat de Institutul pentru Politici și Reforme Europene (IPRE) cu susținerea Fundației Soros Moldova*⁸. Toate aceste studii au fost analizate minuțios și urmare a consultărilor cu părțile vizate s-a optat pentru formula cea mai oportună contextului actual, după cum este reglementat în proiect.

Expertii au remarcat cu titlu de recomandare că, urmează a fi modificate competențele Procuraturii Anticorupție pentru a se concentra la instrumentarea cauzelor de corupția la nivelul cel mai înalt.

Mai mult ca atât, actualul cadru legislativ care reglementează mandatul Procuraturii Anticorupție nu atinge obiectivul creării acestei procuraturi specializate, și anume urmărirea penală eficientă și concentrată a mării corupții. Pe de o parte, Codul de procedură penală include un număr semnificativ de infracțiuni care nu sunt infracțiuni de corupție (în sensul capitolului III din UNCAC [Convenția Organizației Națiunilor Unite împotriva corupției]) și nici măcar infracțiuni asociate cu corupția care țin de competența Procuraturii Anticorupție. În plus, lista persoanelor care fac obiectul mandatului Procuraturii Anticorupție pare a fi prea largă, iar pragul la atingerea căruia cazul va fi deferit competenței Procuraturii Anticorupție este destul de scăzut (aproximativ 12.670 de euro în ceea ce privește beneficiul ilegal și aproximativ 126.700 de euro în ceea ce privește prejudiciul). Pe de altă parte, nu toate infracțiunile care sunt asociate cu corupția și care ar putea fi atribuite în mod rezonabil competenței Procuraturii Anticorupție sunt incluse în mandatul său prin articolul 270¹ din Codul de procedură penală.

În acest sens, una din recomandări vizează limitarea competenței Procuraturii Anticorupție la exercitarea urmăririi penale doar la cele mai relevante infracțiuni de corupție și infracțiuni conexe corupției.

În acest scop, se recomandă excluderea din categoria infracțiunilor de corupție și cele conexe, printre altele, manipularea unui eveniment sau pariurile aranjate

⁷ <https://ccia.md/reports/ruperea-cercului-vicios/>

⁸ <https://ipre.md/2022/11/23/analiza-functionala-a-procuraturii-anticoruptie-a-republicii-moldova/>

(articolele 242¹, 242²) și includerea în această categorie a următoarelor infracțiuni: spălarea banilor (articolul 243 CP - în ceea ce privește veniturile provenite din corupție), îmbogățire ilicită (articolul 330² CP) și falsul în declarații [de avere și interese personale] [articolul 352¹ (2) CP] (în cazul dacă sunt comise de funcționari publici de rang înalt). Aceste recomandări ar putea ajuta organele anticorupție să se concentreze asupra urmăririi penale eficiente a crimelor de corupție de nivel înalt și să ofere mai multe mijloace de combatere a fenomenului corupției. Se recomandă ca investigarea și, deci, controlul asupra cauzelor penale privind celelalte infracțiuni să fie transferate la alt organ de urmărire penală teritorială.

Pornind de la acest deziderat proiectul vine cu o propunere de modificare a **art. 269** din Codul de procedură penală în care i se acordă CNA să efectueze urmărirea penală pentru infracțiunile 181¹–182, 239–240, 256, 324–335, 330¹ - 330², 332–332² și art. 352¹ din Codul penal, a celor săvârșite în conexiune cu acestea, precum și în cazul infracțiunilor comise cu folosirea situației de serviciu prevăzute la art. 190 și 191 din Codul penal în cazul în care acestea au fost săvârșite de subiecții prevăzuți în actuala redacția a art. 270¹ alin. (1) sbp. 1), cu includerea în lista respectivă a persoanelor publice străine și funcționarii internaționali.

Din aceleași rapoarte deducem că atât CNA, cât și Procuratura Anticorupție sunt în prezent supraîncărcate cu dosare de corupție mică și nicio instituție nu se concentrează asupra corupției la nivel înalt și sistemice. Se propune ca funcția de investigare penală pentru corupția la nivel înalt să fie consolidată în cadrul Procuraturii Anticorupție, iar atribuția CNA ar trebui să fie investigarea corupției sistemice, pe când corupția mică ar trebui să fie investigată de către MAI, care urmează să coopereze cu CNA în vederea consolidării capacităților de investigare a acestor cazuri în cadrul MAI. În așa fel se va asigura ca CNA să se concentreze exclusiv pe investigarea corupției sistemice.

Pentru a răspunde acestor recomandări, proiectul vine să reglementeze limita pentru mărimea beneficiului ilicit (5000 de unități convenționale) și pentru prejudiciul cauzat (50000 de unități convenționale). Anume depășirea acestor cantumuri menționate ale pragului pecuniar vor constitui criteriu de delimitare a competențelor de urmărire penală pentru infracțiunile de corupție ce vor intra din jurisdicția organului de urmărire penală ale MAI sub jurisdicția CNA.

Astfel, prin aceste modificări se va spori eficacitatea Procuraturii Anticorupție la investigarea cazurilor de corupție de nivel înalt, prin ce se va reduce considerabil lista persoanelor care fac obiectul mandatului procurorilor Procuraturii Anticorupție, prin sporirea gradului acestor funcționari publici doar la înalții funcționari, și anume la **art. 270¹** se propune ca Procuratura Anticorupție să exercite urmărirea penală, pentru infracțiunile date în competența CNA, în cazul infracțiunilor săvârșite de:

- a) angajații Centrului Național Anticorupție în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu;
- b) Președintele țării;

- c) deputați;
- d) membri ai Guvernului
- e) judecători
- f) procurori.

Modificările normative pe acest segment au drept scop stabilirea competenței materiale a Procuraturii Anticorupție la investigarea cazurilor de corupție de nivel înalt, iar a procuraturilor și organelor de urmărire penală teritoriale la investigarea celorlalte cazuri de corupție.

Infrațiunea specificată la art. 243 din Codul penal constă în aceea că ea formează întotdeauna o conexitate cronologică cu infrațiunea care a fost săvârșită anterior, urmare a căreia au fost obținute bunurile care reprezintă obiectul material sau imaterial al infrațiunii respective. Astfel, deși este infrațiune autonomă, are ca situație-premisă săvârșirea unei alte infrațiuni, din care provin bunurile ce constituie obiectul material sau imaterial al infrațiunii prevăzute la art. 243 din Codul penal. Condiționarea existenței acestor infrațiuni de săvârșirea anterioară a unei alte infrațiuni, din care provin bunurile respective, le caracterizează pe acestea ca fiind infrațiuni corelative. De aceea, la **alin. (2) art. 269** propunem o formulă din care să rezulte clar că urmărirea penală în privința infrațiunilor prevăzute la art. 243 din Codul penal să se efectueze de organul de urmărire penală al Centrului Național Anticorupție, dacă bunurile provin din oricare din infrațiunile pentru care Centrul Național Anticorupție efectuează urmărirea penală ori dacă infrațiunea a fost descoperită de aceasta și nu se cunoaște infrațiunea principală.

VI. Competența organelor de urmărire penală

Asigurarea unui act de justiție efectiv, rapid și care să răspundă exigențelor societății, precum și garanția respectării drepturilor persoanelor și examinarea în termen rezonabil a cazurilor, constituie un obiectiv principal în activitatea procurorilor, iar întru realizarea scopurilor și obținerea rezultatelor scontate se impune conjugarea eforturilor tuturor instituțiilor de drept, în lupta cu criminalitatea.

Astfel, necesită a se accentua că, ponderea numărului de cauze penale aflate în exercitarea nemijlocită a procurorilor a continuat să fie determinată de modificările operate în legislația procesual penală prin *Legea nr. 179/2018*, prin care art. 270 din *Codul de procedură penală* a fost completat cu prevederi [**art. 270 alin. (1) sbp. 2) lit. b) și c)**], potrivit cărora, suplimentar, în competența procurorului de a exercita nemijlocit urmărirea penală au fost date mai multe infrațiuni, fapt care, actualmente, duce la o încărcătură enormă per procuror în coraport cu alte activități de bază.

Respectiv, extinderea competenței materiale de exercitare a urmăririi penale de către procuror nu a fost justificată, atribuțiile de conducere a activității de urmărire penală de către procuror și pârghiile de control al activității organelor investigative, în cursul cercetărilor penale, sunt suficiente pentru a asigura derularea unor investigații penale eficiente și în termen rezonabil.

Este de remarcat că, potrivit art. 270 alin.(1) pct.2) lit. c) din *Codul de procedură penală*, procurorul exercită urmărirea penală pentru infracțiunile prevăzute, printre altele, de art.227-242³, art. 250-255 din *Codul penal*. Totodată, conform art. 269 din *Codul de procedură penală*, organul de urmărire penală al CNA efectuează urmărirea penală, printre altele, în privința infracțiunilor prevăzute la art. 239-240 din *Codul penal*, iar potrivit art. 269² din *Codul de procedură penală*, organul de urmărire penală al Serviciului Fiscal de Stat efectuează urmărirea penală și în privința infracțiunilor prevăzute la art. 250-253 din *Codul penal*.

Prin urmare, se atestă o dublare a competenței materiale pentru unele infracțiuni, atribuindu-le pe de o parte procurorului și, concomitent, organului de urmărire penală al CNA și Serviciului Fiscal de Stat, în același timp, instituindu-se excepții de competență, în cele din urmă, către procuror, fapt care se impune excluderea din competența procurorului de a exercita urmărirea penală.

La fel, prin modificare **art. 270 alin. (1) pct. 1)** se propune excluderea din competența procurorului exercitarea urmăririi penale în cazul infracțiunilor săvârșite de minori, atribuindu-le în competența organului de urmărire penală al Ministerului Afacerilor Interne. Or, se constată că, nu în toate cazurile infracțiunile săvârșite de minori, inclusiv și cele deosebit sau excepțional de grave, sunt complexe și din categoria infracțiunilor de rezonanță socială sporită, motiv din care nu sunt atestați factori obiectivi, care ar determina preluarea de către procurori a exercitării urmăririi penale pe aceste categorii de infracțiuni. Mai mult, potrivit art. 270 alin.(9) din *Codul de procedură penală*, în caz de necesitate, procurorul poate exercita personal urmărirea penală în orice cauză penală.

În același timp, se propune completarea **art. 270** cu **alin. (4¹)** pentru a reglementa ipoteza în care dacă un procuror a săvârșit o infracțiune în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu, urmărirea penală să se efectueze de către procurorul din altă procuratură, pentru a exclude orice părtinire sau circumstanțe ce ar pune la îndoială obiectivitatea procurorului care va investiga cauza penală.

La fel, în cadrul proiectului s-a propus o redacție nouă a **art. 270²**. Prin aceste intervenții se urmărește excluderea din competența Procuraturii pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale (în continuare PCCOCS) a infracțiunilor prevăzute la art. 244, 248, 248¹, 248², 249 și art. 259-261 din *Codul penal*.

Or, atribuirea competenței de exercitare a urmăririi penale pentru infracțiunile prevăzute la art. 244, 248, 248¹, 248², 249 din *Codul penal* (dacă valoarea în vamă a mărfurilor, a drepturilor de import depășește valoarea de 50000 de unități convenționale) procurorilor din cadrul PCCOCS nu este impusă de anumite criterii obiective, atâta timp, cât exact pentru aceleași infracțiuni, doar că până la cuantumul valorii în vamă a mărfurilor sau prejudiciului cauzat prin infracțiune ce nu depășește valoarea de 50000 unități convenționale, efectuarea urmăririi penale este asigurată, potrivit prevederilor art. 268 și 269² din *Codul de procedură penală*, de către organul de urmărire penală al Serviciului Vamal sau, după caz, al Serviciului Fiscal de Stat,

iar conducerea urmăririi penale, în ambele situații, este pusă în seama PCCOCS, fapt care derivă din prevederile art. 270² alin. (2) din *Codul de procedură penală*.

Cât privește exercitarea urmăririi penale pentru infracțiunile prevăzute la art. 259-261¹ din *Codul penal*, în proiect s-a propus a fi atribuită competența organului de urmărire penală al Ministerului Afacerilor Interne, având în vedere că în cadrul MAI este creată o subdiviziune specializată pentru combaterea și investigarea infracțiunilor informaționale, care dispune de investigatori instruiți în domeniu, tehnică specială, softuri, instrumente absolut necesare pentru investigarea eficientă a infracțiunilor de categoria respectivă.

În același context, luând în considerare specificul infracțiunilor de referință, se impune concentrarea investigării tuturor crimelor cibernetice (majoritatea cărora au un caracter transnațional și necesită constituirea echipelor comune de investigații-JIT), indiferent de mărimea prejudiciului, la un singur organ specializat în investigarea acestora și anume organul de urmărire penală al Ministerului Afacerilor Interne (cu subdiviziuni specializate în domeniu) sub conducerea PCCOCS, fapt ce va condiționa combaterea eficientă a criminalității în acest domeniu.

La fel, art. 270² alin.(1) lit. d) din *Codul de procedura penala* impune examinarea cauzelor de către PCCOCS a infracțiunilor săvârșite de un grup criminal organizat în sensul art. 46 din *Codul penal*, doar pentru infracțiunile deosebit de grave și excepțional de grave. Însă reieșind din chintesența atribuțiilor PCCOCS, în combaterea criminalității organizate, este necesară atribuirea în competența PCCOCS investigarea tuturor infracțiunilor săvârșite de un grup criminal organizat din motivul că aceasta este o subdiviziune specializată în combaterea criminalității organizate, iar sarcinile de bază sunt axate anume spre destructurarea oricăror tipuri de grupări criminale indiferent de amploarea acestora, sfera de influență, etc.

Or, dacă un grup criminal organizat va săvârși infracțiuni ușoare, mai puțin grave sau grave, aceasta nu înseamnă că activitatea infracțională a acestuia nu a atins pragul de severitate și complexitate caracteristic resurselor disponibile la nivel central de specialitate. La fel, ar fi alogic, spre exemplu, exercitarea urmăririi penale de către o procuratura teritorială pentru infracțiunea prevăzută de art. 189 alin. (3) lit. a) din *Codul penal* (șantajul), în partea ce ține de săvârșirea acesteia de *un grup criminal organizat*, iar în partea ce ține de săvârșirea acesteia de *o organizație criminală*, de către PCCOCS.

Este de menționat, că proiectul propune completarea art. 270² din *Codul de procedură penală* cu o competență nouă acordată PCCOCS, care vor exercita urmărirea penală în cazul săvârșirii infracțiunii prevăzute de art. 243 [spălarea banilor] din *Codul penal*, dacă obiectul spălării banilor provine din oricare din infracțiunile date în competența sa, sau dacă a fost descoperită de PCCOCS și nu se cunoaște infracțiunea asociată spălării banilor, similar celorlalte organe de urmărire penală.

VII. Executarea *Hotărârea Curții Constituționale nr. 29 din 21 septembrie 2021 privind controlul constituționalității Legii nr. 244 din 16 decembrie*

2020 pentru modificarea unor acte normative (competențele Autorității Naționale de Integritate)

În vederea executării HCC nr. 29/2021 se impune abrogarea **lit. d²) din art. 273 alin. (1)** din Codul de procedură penală, or din raționamentele Hotărârii Curții Constituționale se desprinde că rezultatele controlului privind respectarea regimului juridic al conflictelor de interese, al incompatibilităților, al restricțiilor și al limitărilor efectuat de către Autoritatea Națională de Integritate sunt reflectate într-un act de constatare, care poate fi contestat în fața instanțelor de judecată, iar începerea urmăririi penale nu va fi posibilă până la emiterea unui act definitiv pe marginea cauzei respective. Aceste împrejurări ar putea conduce la obstrucționarea începerii urmăririi penale și, în cele din urmă, la expirarea termenului de prescripție pentru tragerea la răspundere penală, fapt ce se constată o încălcare a articolului 124 din Constituție.

Într-o altă opțiune, Curtea a reținut că, potrivit competențelor, organului de urmărire penală îi revine sarcina de a constata dacă există o bănuială rezonabilă pentru începerea urmăririi penale, iar în același timp, în baza unor probe, organul de urmărire penală ar putea ajunge la o altă concluzie pe marginea celor constatate de către Autoritatea Națională de Integritate.

VIII. Extinderea termenului de începere a urmăririi penale

Actualmente, Codul de procedură penală reglementează că, activitățile procesuale se realizează în cadrul fazei prejudiciare, inițial în interiorul unui termen de examinare a sesizărilor care, conform art. 274 din Codul de procedură penală, este de 30 de zile, sau, după caz, de 15 zile și ulterior, în interiorul termenului de urmărire penală, care trebuie să fie rezonabil apreciat potrivit criteriilor stabilite la art. 20 din Codul de procedură penală.

Astfel, ținând cont de complexitatea cazului, de numărul de participanți, dificultăți în administrarea probelor, inclusiv și alte elemente de durată la faza incipientă, se propune extinderea termenului privind examinarea sesizărilor conform **art. 274** din Codul de procedură penală. Adică, termenul de examinare a sesizărilor să fie de 45 de zile, iar, termenul de 15 zile privind examinarea sesizărilor din cuprinsul căreia rezultă bănuirea de săvârșire a unei infracțiuni prevăzute la art. 166¹ din Codul penal, să fie exclus.

Prin urmare, excluderea alin. (3¹) din art. 274 Cod de procedură penală, cu respectarea termenelor prevăzute de art. 274 alin.(1) din Codul de procedură penală, va asigura o investigație eficientă în vederea examinării sesizărilor din cuprinsul căreia rezultă bănuirea de săvârșire a unei infracțiuni prevăzute la art. 166¹ din Codul penal.

Termenul de 15 zile prevăzut de actuala redacție creează impedimente, or, procurorul se află în imposibilitate de a examina circumstanțele cauzei sub toate aspectele și de a emite o decizie obiectivă în termen restrâns de 15 zile, fapt ce poate fi afectată de vicii juridice.

Drept urmare, modificările operate privind extinderea termenului prevăzut la art.274 din Codul de procedură penală, nu presupune că organul de urmărire penală nu va reacționa prompt și cu maximă diligență, ci din contra, extinderea acestui termen va evita adoptarea unor decizii pripite și neîntemeiate. Or, modul în care este reglementată urmărirea penală trebuie să ofere suficiente garanții, precum că declanșarea acesteia se face justificat.

Mai mult ca atât, practica demonstrează că, prevederile actuale ale art. 274 alin. (4) din Codul de procedură penală creează anumite dificultăți în aplicarea acestora.

Astfel, în condițiile actualei reglementări, organul de urmărire penală sau procurorul în temeiul art. 274 alin.(4) din Codul de procedură penală, la luarea unei decizii dispune după caz, fie începerea urmăririi penale sau fie refuzul în pornirea urmăririi penale.

Însă, sunt cazuri când propunerea de refuz în pornirea urmăririi penale este una neîntemeiată, dat fiind faptul că, nu au fost întreprinse toate acțiunile procesuale necesare pentru examinarea cazului sub toate aspectele, iar careva temeiuri pentru începerea urmăririi penale nu au fost stabilite, ceea ce denotă că la faza preliminară nu au fost administrate suficiente date care ar confirma existența unei bănuieli rezonabile.

Astfel, fiind impusă necesitatea de a întreprinde acțiuni suplimentare sau parvenirea în adresa organului de urmărire penală a unor concluzii/expertize a specialiștilor în anumite domenii.

În atare situații, practica organelor de urmărire penală este una vicioasă, or, la moment legislația procesual penală nu prevede careva reglementări cu referire la acest aspect, iar reprezentanții organelor de urmărire penală sunt impuși de a emite decizii de refuz în pornirea urmăririi penale. Prin urmare, deciziile menționate *supra* sunt supuse anulării, ceea ce duce la o investigație inefficientă și afectarea termenului rezonabil.

Pentru a înlătura asemenea deficiențe, proiectul propune completarea art. 274 cu **alin. (4¹)** din Codul de procedură penală, cu o nouă reglementare. Astfel, în cazul în care procurorul constată că organul de urmărire penală nu a întreprins toate măsurile necesare prevăzute de lege pentru cercetare sub toate aspectele, completă și obiectivă a circumstanțelor cazului sesizat și nu stabilește temeiuri pentru restituirea actelor în vederea începerii urmăririi penale, el restituie actele, cu ordonanța sa motivată, organului de urmărire penală și indică ce acțiuni procesuale suplimentare necesită a fi efectuate, cu stabilirea unui termen de până la 15 de zile. În acest context, organul de urmărire penală va avea posibilitatea de a întreprinde toate măsurile necesare pentru cercetare sub toate aspectele, completă și obiectivă a circumstanțelor cazului sesizat, cu adoptarea unei soluții juste și temeinice.

IX. Termenul de contestare a acțiunilor/inacțiunilor organului de urmărire penală

Proiectul propune completarea **art. 298 alin. (2)** din Codul de procedură penală, cu introducerea termenului de 15 zile, de depunere a plângerii din momentul efectuării acțiunii, inacțiunii sau de când s-a luat cunoștință de actul organului de urmărire penală și ale organului care exercită activitatea specială de investigații. Termenul procedural este o modalitate de ordonare a realizării acțiunilor procesuale, de asigurare a celerității înfăptuirii actului de justiție și de fortificare a securității raporturilor juridice.

Astfel, din analiza coroborată a prevederilor art. 298 și 299¹ din Codul de procedură penală rezultă că, legiuitorul a prevăzut limite temporale exprese în decursul cărora pot fi contestate actele sau acțiunile procurorului responsabil de conducere sau exercitarea urmăririi penale, pe când în situația contestării actelor organului de urmărire penală sau a organului special de investigații, aceste termene lipsesc.

Ținem să reiterăm faptul că, statutul și competențele procurorului, din punctul de vedere al capacității de efectuare a acțiunilor investigative proprii organului de urmărire penală sau a organului special de investigații, este unul superior, acest subiect având atât atribuții de efectuare nemijlocită a acțiunilor de urmărire penală, dar și competențe de conducere, coordonare și control al urmăririi penale și activității speciale de investigații.

Corespunzător, termenele procesuale opozabile procurorului sau, în speța analizată, părților în proces pentru valorificarea drepturilor sale privind contestarea actelor și acțiunilor ilegale dispuse în procesul penal de către subiecții oficiali, trebuie să fie aplicabile uniformizat și în situația contestării actelor și acțiunilor organului de urmărire penală sau a organului special de investigații.

Termenul procedural este o modalitate de ordonare a realizării acțiunilor procesuale, de asigurare a celerității înfăptuirii actului de justiție și de fortificare a securității raporturilor juridice.

Respectiv, în contextul argumentelor arătate, este rezonabilă completarea conținutului regulatoriu al alin. (2) art. 298 din Codul de procedură penală cu termenul de contestare a acțiunilor/inacțiunilor organului de urmărire penală.

X. Contestarea acțiunilor/inacțiunilor/actelor adjuncților procurorului din procuratura teritorială sau procuraturile specializate

Pornind de la principiile de organizare și de activitate a Procuraturii și a procurorului prevăzute la art. 3 alin. (6) din *Legea nr. 3/2016 cu privire la Procuratură*, menționăm că: „[î]n condițiile prevederilor art. 13 din prezenta lege și ale Codului de procedură penală, activitatea procurorului poate fi supusă controlului din partea procurorului ierarhic superior și a instanței judecătorești.”.

Astfel, potrivit art. 13 alin. (1) din *Legea nr. 3/2016 cu privire la Procuratură* „[i]erarhia procesuală a procurorilor și atribuțiile procurorului ierarhic superior sunt stabilite de prevederile Codului de procedură penală.”.

Respectiv, potrivit art. 299¹ alin. (2) din *Codul de procedură penală* „[p]lângerea împotriva acțiunilor, inacțiunilor și actelor efectuate sau dispuse de procurorul teritorial sau de cel al procuraturii specializate, precum și de adjuncții lor, se examinează de Procurorul General sau adjuncții lui ori de procurorii șefi de direcții, secții și servicii ale Procuraturii Generale [...] [subl. ns.]”.

Potrivit **art. 299²** alin. (1) plângerea *se examinează de către procurorul ierarhic superior* în condițiile prevăzute la art. 299. În același timp, art. 53¹ din *Codul de procedură penală* stipulează ierarhia în organele procuraturii. Astfel, *procuror ierarhic superior pentru procurorii-șefi adjuncți ai procuraturilor teritoriale - procurorul-șef al procuraturii teritoriale; iar pentru procurorii-șefi adjuncți ai procuraturilor specializate - procurorul-șef al procuraturii specializate*.

Respectiv, se constată, că deși potrivit **art. 53¹** lit. c) din *Codul de procedură penală*, procurorul-șef al procuraturii teritoriale este procuror ierarhic superior pentru procurorii-șefi adjuncți ai procuraturilor teritoriale, **realizarea dreptului procesual de a examina** plângerile împotriva acțiunilor, inacțiunilor și actelor efectuate sau dispuse de procurorii adjuncți ai procuraturilor teritoriale este îngăduit de alin. (2) art. 299¹ din *Codul de procedură penală*, care prevede expres, că plângerile împotriva acțiunilor, inacțiunilor și actelor efectuate sau dispuse de procurorii adjuncți ai procuraturilor teritoriale se examinează de către *Procurorul General sau adjuncții lui ori de procurorii șefi de direcții, secții și servicii ale Procuraturii Generale*.

Întru înlăturarea coliziei constatate, dar și întru simplificarea procedurii de examinare a plângerilor depuse/înaintate în condițiile art. 298 din *Codul de procedură penală* împotriva acțiunilor, inacțiunilor și actelor efectuate sau dispuse de procurorii adjuncți ai procuraturilor teritoriale, propunem a modifica **art. 299¹ alin. (2)** din *Codul de procedură penală*, prin excluderea textului „*precum și de adjuncții lor*”. Argumentele invocate sunt valabile și în situația contestării actelor de procedură emise de către procurorii-șefi adjuncți ai procuraturilor specializate.

Totodată, remiterea în adresa Procuraturii Generale, spre examinare, a plângerilor depuse împotriva acțiunilor, inacțiunilor și actelor efectuate sau dispuse de procurorii adjuncți ai procuraturilor teritoriale și specializate, poate determina situația tergiversării examinării acestora, generând cheltuieli de timp și resurse suplimentare, fapt care nu este justificat.

Procurorul-șef al procuraturii teritoriale și specializate este procuror ierarhic superior adjuncților săi, reprezentând o verigă importantă a controlului ierarhic superior și, în caz de necesitate, poate interveni cu promptitudine în orice situație, atunci când interesele justiției o cer.

Excluderea sintagmei „*precum și de adjuncții lor*” din norma **art. 299¹ alin. (2)** din *Codul de procedură penală*, va avea un impact pozitiv atât asupra funcționalității organelor procuraturii, inclusiv oferirea posibilității procurorului-șef al procuraturii teritoriale și specializate de a examina plângerile depuse împotriva acțiunilor, inacțiunilor și actelor efectuate sau dispuse de procurorii adjuncți ai procuraturilor

teritoriale și specializate, prevederi care, actualmente, îngrădesc nejustificat realizarea acestei atribuții prevăzute de lege.

Subsecvent, modificările de la **art. 313 alin. (4)** nu mai impun obligația procurorului de a fi prezent la examinarea plângerii de către judecătorul de instrucție. Or, procurorul adoptă ordonanțe motivate, iar argumentele din conținutul acestora, însoțite de materialele corespunzătoare, sunt suficiente judecătorului de instrucție pentru a adopta o soluție procesuală. Totuși, chiar dacă procurorul nu se va prezenta în ședința de judecată fixată, se impune ca acesta să prezinte instanței materialele corespunzătoare cu cel puțin o zi înainte de data ședinței de judecată fixate.

În cazurile în care procurorul va considera absolut necesară prezența sa, se va prezenta în ședință și va oferi explicații suplimentare. Astfel, prin această modificare se urmărește ca neprezentarea procurorului să nu împiedice examinarea plângerii.

XI. Facilitarea procedurii judiciare prevăzute la art. 300 din Codul de procedură penală

În vederea simplificării procedurii controlului judiciar al procedurilor prejudiciare, care ar permite examinarea de către judecătorul de instrucție, de la distanță a demersurilor procurorului privind autorizarea efectuării acțiunilor de urmărire penală, măsurilor speciale de investigații și de aplicare a măsurilor procesuale de constrângere, a plîngerilor împotriva actelor ilegale ale organelor de urmărire penală și ale organelor care exercită activitate specială de investigații, a plîngerilor împotriva acțiunilor ilegale ale procurorului, care nemijlocit exercită acțiuni de urmărire penală, a cererilor privind accelerarea urmăririi penale, precum și a recursurilor depuse în ordinea art. 437 alin.(1) pct. 3¹) și 4), atât la sediul instanței cât și la sediul penitenciarului ori prin intermediul teleconferinței, se propun modificările la **art. 300**. Aceasta ar oferi procurorilor posibilitatea ca demersurile privind autorizarea efectuării acțiunilor de urmărire penală, măsurilor speciale de investigații și de aplicare a măsurilor procesuale de constrângere, precum și transmiterea materialelor, la cererea instanței, să fie realizată și prin intermediul conexiunilor electronice, iar la examinarea acestora, precum și la examinarea plîngerilor înaintate conform prevederilor articolului 300 alin. (2)-(3¹) din Codul de procedură penală să participe de la distanță, de la sediul Procuraturii, prin intermediul teleconferinței.

Pe cale de consecință, pentru a nu crea confuzii referitor la *recursurile depuse în ordinea art. 437 alin. (1) pct. 4)*, este imperios necesar de a completa **art. 437 alin. (1) cu pct. 1²) – 1³)**.

XII. Procesul-verbal al ședinței de judecată

Dispozițiile art. 336 prevede structura ce trebuie să o întrunească un proces-verbal al ședinței de judecată. Datorită aprovizionării cu sisteme de înregistrare audio a ședințelor de judecată a judecătoriilor pe întreg teritoriu, consemnarea detaliată a acțiunilor din ședința de judecată în procesul-verbal este o „irosire” a timpului pe care

îl pierde grefierul. De aceea, redacția nouă a **art. 336** vine cu o „îmbunătățire” a conținutului procesului-verbal al ședinței de judecată, fiind incluse doar cele mai esențiale acțiuni procesuale ce se desfășoară în cadrul ședințelor de judecată.

Mai mult ca atât, pentru asigurarea plenitudinii procesului-verbal al ședinței de judecată se vor utiliza mijloace de înregistrare audio pentru a se putea verifica divergențele între conținutul procesului-verbal și înregistrarea audio, prevalând în acest caz, evident că înregistrările audio.

XIII. Reglementări privind secretizarea materialelor cauzei a căror dezvăluire ar compromite siguranța națională sau securitatea participanților la proces

De remarcat că, respectarea principiului publicității constituie un element esențial al dreptului la un proces echitabil. Consacrând publicitatea ședinței de judecată ca un principiu constituțional, art. 117 din Constituție admite judecarea proceselor în ședință închisă, „...numai în cazurile stabilite prin lege, cu respectarea tuturor regulilor de procedură.”

Prevederile art.117 din Constituție derivă din normele tratatelor internaționale privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care Republica Moldova este parte. În particular, art. 10 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, art. 14 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, art. 6 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (CEDO), care garantează fiecărei persoane dreptul la examinarea cauzei sale în mod public.

În același timp, CEDO, precum și instrumentele juridice internaționale menționate *supra*, admit derogări de la principiul publicității, fiind specificat că: *accesul în sala de ședințe poate fi interzis presei și publicului pe întreaga durată a procesului sau a unei părți a acestuia în interesul moralității, al ordinii publice ori al securității naționale într-o societate democratică, atunci când interesele minorilor sau protecția vieții private a părților la proces o impun, sau în măsura considerată absolut necesară de către instanță atunci când, în împrejurări speciale, publicitatea ar fi de natură să aducă atingere intereselor justiției.*

Totodată, potrivit art.34 din Legea nr. 245/2008 cu privire la secretul de stat, „Cauzele penale, civile și cele de contencios administrativ în cadrul cărora sunt prezentate informații atribuite la secret de stat se examinează în ședință închisă, cu respectarea regulilor de procedură, precum și a prevederilor prezentei legi”.

Exigențele convenționale și cele constituționale au fost preluate, printre altele, în art.10 din Legea nr. 514/1995 privind organizarea judecătorească și art. 18 din Codul de procedură penală.

Astfel, potrivit art.10 alin.(1) din Legea nr.514/1995 privind organizarea judecătorească „...Judecarea cauzelor în ședință închisă se admite numai în cazurile stabilite prin lege, cu respectarea procedurii.”, iar art.18 alin. (2) din Codul de procedură penală stabilește că „Accesul în sala de ședință poate fi interzis presei sau publicului, prin încheiere motivată, pe parcursul întregului proces sau al unei părți

din proces, în interesul respectării moralității, ordinii publice sau securității naționale, când interesele minorilor sau protecția vieții private a părților în proces o cer, sau în măsura considerată strict necesară de către instanță când, datorită unor împrejurări speciale, publicitatea ar putea să prejudicieze interesele justiției.”

Pe de altă parte, art.18 alin. (4) din Codul de procedura penală și art.10 alin.(2) din Legea nr.514/1995 privind organizarea judecătorească prevăd că, în toate cazurile, hotărârile instanței de judecată se pronunță în ședință publică, adică inclusiv și în cauzele examinate în ședință închisă. Respectiv, ambiguitățile constatate generează interpretări multiple, fapt ce oferă normelor un caracter imprevizibil și neclar.

Ținând cont de excepțiile prevăzute la art.18 alin. (2) din Codul de procedura penală, urmează a fi reglementate și cazurile în care nu se va pronunța hotărârea integrală. Respectiv, urmează a reglementa suplimentar în raport cu aceste excepții, ca urmare a utilizării anumitor tehnici, cum ar fi clasificarea anumitor părți ale acestor hotărâri, a căror dezvăluire ar compromite siguranța națională sau securitatea celorlalți.

În același timp, în toate cazurile, partea introductivă și partea dispozitivă a hotărârii motivate se pronunță în ședință publică.

Modificările propuse ar corobora cu art. 340 alin.(1) din Codul de procedură potrivit căruia „Partea dispozitivă a hotărârii motivate se pronunță în ședință publică...”

În context menționăm și pct. 180-181 a Ghidului privind interpretarea art.6 CEDO – Dreptul la un proces echitabil (latura penală), care prevede că:

„180. În ciuda formulării care ar lăsa de înțeles că se impune lectura cu voce tare în ședință publică, alte moduri de pronunțare a unei hotărâri publice pot fi compatibile cu art. 6 § 1. În principiu, forma de publicitate a „hotărârii” prevăzută de dreptul intern al statului în cauză trebuie evaluată în lumina particularităților procedurii respective și în funcție de scopul art. 6 în materie: de a permite controlul puterii judecătorești de către public pentru a se asigura dreptul la un proces echitabil. În această evaluare trebuie să se țină seama de procedură în ansamblul său (Welke și Bialek împotriva Poloniei, pct. 83, unde s-a considerat că limitarea pronunțării publice a dispozitivului hotărârilor pronunțate în urma procesului ținut cu ușile închise nu a fost contrară art. 6).

181. A ascunde în întregime publicului totalitatea unei hotărâri judecătorești nu se justifică. Imperativele legitime de securitate pot fi îndeplinite prin utilizarea anumitor tehnici, cum ar fi clasificarea anumitor părți ale acestor decizii, a căror dezvăluire ar compromite siguranța națională sau securitatea celorlalți (Raza împotriva Bulgariei, pct. 53; Fazliyski împotriva Bulgariei, pct. 67-68)”.

Prin urmare, scopul modificărilor de la **art. 18, 385, 397, 437 și 444** din Codul de procedură penală, este de a ajusta cadrul legal în vederea excluderii pronunțării în ședință publică a unor părți din hotărârea instanței de judecată emisă în cazurile examinate în ședință închisă, divulgarea cărora ar afecta interesul respectării moralității, ordinii publice, securității naționale, când interesele minorilor sau protecția vieții private a părților în proces o cer, în scopul protejării informației ce

constituie secret de stat, taină comercială ori a unei alte informații a cărei divulgare este interzisă prin lege.

XIV. În partea ce ține de executarea Hotărârii Curții Constituționale nr. 26 din 10.11.2020 privind controlul constituționalității unor prevederi din art. 453 alin. (1) din Codul de procedură penală, adoptat prin Legea nr. 122 din 14 martie 2003 (temeiurile pentru recursul în anulare)

Curtea Constituțională a pronunțat Hotărârea nr. 26, prin care a declarat neconstituțional textul „inclusiv” din art. 453 alin. (1) [temeiurile pentru recursul în anulare] din Codul de procedură penală.

În Hotărârea menționată, Curtea a constatat că utilizarea termenului „inclusiv” de către legislator în art. 453 alin. (1) din Codul de procedură penală ridică probleme privind calitatea legii.

Utilizarea acestui termen lasă spațiu pentru interpretarea potrivit căreia, odată formulat un recurs în anulare în scopul reparării erorilor de drept comise la judecarea cauzei, în cazul în care un viciu fundamental în cadrul procedurii precedente a afectat hotărârea atacată, nu mai poate fi formulat un recurs separat atunci când Curtea Europeană a Drepturilor Omului informează Guvernul Republicii Moldova despre depunerea cererii.

Astfel, până la modificarea **art. 453 alin. (1)** din Codul de procedură penală, în sensul conformării sale cu Hotărârea Curții, hotărârile irevocabile pot fi atacate cu recurs în anulare:

a) în cazul în care un viciu fundamental în cadrul procedurii precedente a afectat hotărârea atacată, precum și

b) în cazul în care Curtea Europeană a Drepturilor Omului informează Guvernul Republicii Moldova despre depunerea cererii, informare din care se poate deduce existența unui viciu fundamental în cadrul procedurii precedente care a afectat hotărârea atacată.

XV. Perfecționarea mecanismului despăgubirii pentru condițiile de detenție

Propunerile cu privire la asigurarea aplicării coerente și unitare a remediei preventiv și compensator a detenției în condiții contrare art. 3 CEDO ce au fost încorporat în proiectul respectiv, a constituit obiect de reglementare a proiectului de act normativ ce a fost înregistrat la Cancelaria de Stat cu numărul unic 371/MJ/2020⁹ și remis spre consultare publică. Acesta a fost consultat și avizat de mai multe ori cu autoritățile interesate, fiind în același timp expertizat de către Centrul Național Anticorupție prin Raportul de expertiză anticorupție nr. ELO22/7761 din 25 februarie 2022¹⁰.

Raționamentele ce au stat la baza modificărilor în vederea îmbunătățirii acestui mecanism de despăgubire se rezumă la următoarele.

⁹ https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/proiectul_371_0.pdf

¹⁰ https://cna.md/report_view.php?l=ro&id=8134

În practica implementării acestui remediu s-au conturat o serie de ambiguități care pun în dificultate aplicarea conformă a acestuia. Pornind de la criteriile de eficiență a unui remediu intern pentru constatare, în substanță, a încălcării prevederilor art. 3 CEDO, formulate de CtEDO în jurisprudența sa, prin decizia de admisibilitate în cauza *Draniceru c. Moldova* (cererea nr. 31975/15), Curtea a evidențiat expres prevederile defectuoase ale normelor adoptate de legiuitorul Republicii Moldova.

În esență, modificările care se propun a fi operate se divizează în următoarele compartimente, după cum urmează:

1) Abordarea echivalentă a formei de despăgubiri pentru preveniți vs. condamnați

Potrivit reglementărilor actuale (a se vedea **art. 385 alin. (5)** și **art. 473⁴ alin. (4)** din *Codul de procedură penală*) remediu național de compensare a detenției în condiții contrare art. 3 CEDO este diferit în funcție de statutul procesual al persoanei deținute. Astfel, în cazul preveniților, quantumul zilelor care se reduce din termenul de pedeapsă este mult mai mare în raport cu quantumul zilelor care se reduce în cazul condamnaților.

La aplicarea mecanismului compensator preveniților li se reduce 1 zi de închisoare pentru fiecare zi de detenție în condiții precare în arest preventiv, iar persoanelor condamnate li se reduce de la 1 la 3 zile pentru fiecare 10 zile de detenție în condiții precare. Această diferență de tratament nu are niciun motiv rezonabil, având în vedere faptul că condițiile efective de detenție sunt aceleași, diferă doar statutul juridic al persoanei (condamnat și prevenit).

Mai mult de atât, remediu național pentru detenția în condiții precare în cazul preveniților este disproporțional în raport cu efectele cumulative ale acestor condiții și scopul urmărit, deoarece se reduce un termen considerabil (jumătate) din pedeapsa stabilită. În aceste condiții, este afectată substanța instituției răspunderii penale, în consecință nu se realizează scopul pedepsei aplicate.

„Cu referire la formula de reducere a pedepsei în cazul condamnaților, CtEDO a constatat că o reducere a pedepsei egală cu o zi pentru fiecare perioadă de 10 zile de detenție incompatibilă cu CEDO constituie o redresare adecvată în cazul condițiilor materiale precare de detenție și că, în plus, această formă de redresare a constituit un avantaj incontestabil de a contribui la rezolvarea problemei suprapopulării prin accelerarea eliberării din penitenciar a persoanelor deținute (considerent expus, bunăoară în *cauzele: Stella și alții c. Italia*, cererea nr. 49169/09, §60) [...]”(*Draniceru c. Moldova*, cererea nr. 31975/15, §38). Astfel, având în vedere că formula în cazul condamnaților este comptabilă cu Convenția, nu există nici un raționament pentru a menține tratamentul diferențiat între preveniți și condamnați la aplicarea remediu compensator prin reducere.

Consiliul pentru Prevenirea și Eliminarea Discriminării și Asigurării Egalității, de asemenea, s-a expus asupra acestui subiect și prin decizia nr. 03/99 din 22 ianuarie 2020 a decis că aplicarea remediuului de reducere a pedepsei pentru condiții precare de

detenție în cazul preveniților în raport cu persoanele condamnate reprezintă discriminare pe criteriu de statut procesual.

Prin urmare, se propune abordarea echivalentă a formei de despăgubiri pentru preveniți și condamnații care s-au aflat în detenție în condiții precare.

2) Instituirea unui nou temei de recurs

Temeiurile prevăzute la **art. 444** din *Codul de procedură penală* se referă la hotărârile penale care nu se supun apelului. Avînd în vedere că constatarea condițiilor precare de detenție are loc la examinarea chestiunilor care urmează a fi soluționate de către instanță la executarea pedepsei, incident devine art. 469 din *Codul de procedură penală*. Cu toate acestea, pentru chestiuni prevăzute de art. 469 din *Codul de procedură penală*, legiuitorul a adoptat art. 472 din *Codul de procedură penală*, în calitate de normă specială și a indicat că aceste recursuri se judecă conform prevederilor Titlul II Capitolul IV Secțiunea a 2-a §2 din Partea specială.

Avînd în vedere că recursul examinat conform prevederilor Titlul II Capitolul IV Secțiunea a 2-a §2 din Partea specială, exceptează calea de atac a apelului (ce presupune judecarea în fapt și în drept a cauzei) și la examinarea în fond a cauzei s-ar fi produs o eroare gravă de fapt (în sensul art. 6 pct. 11¹) aceasta din urmă neputînd fi reparată în ordine de recurs împotriva hotărîrilor judecătorești pentru care nu este prevăzută calea de atac apelul se propune de a completa art. 444 din *Codul de procedură penală* cu un temei general de declarare a recursului. Temeiul de recurs propus este legat doar de eroarea gravă de fapt, comisă în cadrul examinării cauzei și este legată de probatoriu.

Prin urmare, se propune instituirea unui astfel de temei, similar cazurilor de contestare cu recurs împotriva hotărîrilor instanțelor de apel. În așa fel, art. 444 din *Codul de procedură penală* se completează cu următorul temei de recurs: *instanța a admis o eroare gravă de fapt, care a afectat soluția instanței*.

Noul temei de recurs se va examina de către instanță de judecată din oficiu doar atunci cînd a influențat asupra hotărîrii în defavoarea inculpatului.

În cazul încheierilor instanței de judecată privind constatarea condițiilor precare de detenție acestea pot fi atacate cu recurs pentru care nu este prevăzută calea de atac apelul conform tuturor temeiurilor prevăzute la art. 444 alin. (1) din *Codul de procedură penală*.

3) Caracterul executoriu al încheierilor emise în urma examinării chestiunilor ce apar la executarea pedepsei penale

La examinarea chestiunilor prevăzute la art. 469 din *Codul de procedură penală* (chestiunile care urmează să fie soluționate de către instanță la executarea pedepsei), instanța de judecată emite încheieri. Încheierile emise la examinarea chestiunilor sus-menționate devin definitive și, prin urmare, executorii doar în una din cazurile prevăzute de art. 466 alin. (2) sbp. 4) – 6) din *Codul de procedură penală*.

Caracterul neexecutoriu din momentul pronunțării al unor astfel de încheieri devine o problemă de aplicare atunci cînd prin aceste încheieri se impune liberarea persoanei din detenție, iar instanța de judecată nu a indicat în încheierea sa despre

executarea imediată a acesteia în sensul dat. Astfel, în asemenea cazuri, instituția penitenciară, primind hotărârea judecătorească de eliberare a persoanei din detenție, inclusiv în ziua emiterii ei, se ghidează de prevederile legislației procesual penale care reglementează condițiile de devenire executorie a unei hotărâri judecătorești în cadrul procesului penal (art. 466 alin. (2) sbp. 4) – 6) din *Codul de procedură penală* menționat mai sus). De regulă, persoana este ținută în detenție în interiorul termenului de declarare a recursului și, dacă niciuna din părțile procesului nu au declarat recurs, ea se eliberează din detenție. Această deficiență normativă a generat o serie de litigii de ordin civil, unde foștii deținuți invocă încălcarea dreptului la libertate pentru perioada cuprinsă între ziua emiterii încheierii prin care s-a dispus liberarea lor din detenție și liberarea de facto a lor.

Reieșind din faptul că încheierile emise la examinarea chestiunilor ce apar la executarea pedepsei penale modifică situația juridică în favoarea condamnatului în cele mai dese cazuri, se propune indicarea expresă a caracterului executor al acestor încheieri – **art. 471 alin. (9)**, astfel încât aceste persoane să beneficieze de noul „statut juridic” al lor în ziua pronunțării acestor încheieri.

4) Introducerea termenului de prescripție de contestare a actelor organului care pune în executare hotărârea judecătorească de condamnare privativă de libertate

Codul de procedură penală nu prevede nici un termen de prescripție de contestare a actelor organului care pune în executare sentința judecătorească de condamnare privativă de libertate la judecătorul de instrucție (**art. 473¹**).

În asemenea situații, condamnații pot declara plîngere oricînd, ceea ce este contrar principiului securității raporturilor juridice.

Astfel, pentru a promova securitatea raporturilor juridice, pentru a evita contestarea deciziilor anterioare la infinit, se propune introducerea unui termen de prescripție de contestare a actelor organului care pune în executare sentința judecătorească de condamnare privativă de libertate. Prin urmare, plîngerea va putea fi declarată de către condamnat în termen de 30 de zile din data cînd a făcut cunoștință de actul contestat, cu excepțiile prevăzute de *Codul de executare*. În cazul contestării sancțiunii disciplinare aplicate condamnaților, *Codul de executare* prevede un alt termen de contestare a deciziei respective (a se vedea art. 248¹ alin. (1)).

5) Excluderea preveniturii în calitate de subiect de examinare în ordinea prevăzute de art. 473²-473⁴ din *Codul de procedură penală*

Articolele 473²-473⁴ din *Codul de procedură penală* reprezintă norme procesuale care reglementează procedura de depunere și examinare a plîngerii împotriva condițiilor precare de detenție în timp ce persoana își execută pedeapsa penală stabilită, or, din titlul art. 469, rezultă examinarea exclusivă a chestiunilor la executarea pedepsei. În cazul preveniților deținuți în instituțiile penitenciare, plîngerea împotriva condițiilor de detenție va putea fi examinată exclusiv în ordinea prevăzută de art. 385 alin. (5) și (6) din *Codul de procedură penală*.

Prin completarea **art. 385 alin. (5)** din Codul de procedură penală cu propoziția „Prevederile art. 473² alin. (2), (2¹) - (2⁵) și (5), art. 473³ alin. (3) și art. 473⁴ alin. (1)-(5¹) se aplică în mod corespunzător la examinarea plîngerii prevenitului sau apărătorului acestuia împotriva condițiilor de detenție.” se va clarifica în partea ce ține de aplicarea mecanismului compensator în privința preveniților.

6) Admisibilitatea plîngerilor privind condițiile precare de detenție

Normele *Codului de procedură penală* au instituit condițiile de fond a plîngerii, termenii de prescripție și alte condiții care ar împiedica examinarea în fond a plîngerii. Cu toate acestea, legiuitorul nu a instituit nici un „filtru” pentru a refuza examina plîngerile care nu corespund acestor condiții și, prin urmare, judecătorul de instrucție este obligat să examineze fondul plîngerii, situație care presupune consumarea timpului și resurselor suplimentare în detrimentul altor cauze aflate în gestiune.

În acest sens, prin **art. 473² alin. (2¹)-(2⁵)** se propune introducerea mecanismului de admisibilitate a plîngerii depuse în privința condițiilor de detenție, pentru a simplifica procedura de verificare a întrunirii condițiilor de fond prevăzute de *Codul de procedură penală* pentru această plîngere.

Astfel, în cazul în care plîngerea depusă nu va corespunde cerințelor stabilite în alin. (2) din art. 473² din *Codul de procedură penală* (plîngere nesuținută), judecătorul de instrucție va oferi condamnatului un termen rezonabil pentru a-și detalia pretențiile. Data depunerii plîngerii se va considera data depunerii plîngerii suplimentare care corespunde cerințelor stabilite în alin. (2) art. 473², iar dacă nici după acordarea termenului suplimentar plîngerea nu va corespunde cerințelor indicate de judecătorul de instrucție, ea se va declara inadmisibilă. Totuși acordarea termenului suplimentar condamnatului ar duce la micșorarea intervalului de timp pentru examinarea plîngerilor înaintate. În acest sens, **art. 473³ alin. (4)** vine să clarifice acest moment în care termenul acordat de judecătorul de instrucție pentru înlăturarea neajunsurilor nu se va include în termenul maxim de 3 luni de examinare a plîngerilor depuse.

La fel, plîngerea se va declara inadmisibilă și în următoarele cazuri:

a) există o hotărîre judecătorească definitivă cu privire la soluționarea chestiunii privind despăgubirea condamnatului pentru detenția în condiții contrare art. 3 din CEDO pentru aceleași perioade;

b) există o hotărîre a CtEDO cu privire la soluționarea chestiunii privind despăgubirea condamnatului pentru detenția în condiții contrare art. 3 din CEDO pentru aceleași perioade;

c) plîngerea a fost depusă după expirarea termenului prevăzut de alin. (5) art.473²;

d) plîngerea a fost depusă de o persoană fără împuterniciri în acest sens;

e) la aceiași sau la altă instanță de judecată se examinează plîngerea condamnatului care are ca obiect aceeași perioadă de detenție.

7) Soluțiile instanței

Potrivit **art. 473⁴ alin. (4)** din *Codul de procedură penală* în cazul în care partea neexecutată din pedeapsă nu permite deducerea integrală a reducerii pedepsei sau perioada încălcării condițiilor de detenție este mai mică de 10 zile, în privința perioadei rămase condamnatul poate solicita despăgubire în valoare bănească.

Avînd în vedere că sunt foarte puține cazuri cînd persoanele s-au aflat în detenție în condiții precare într-un număr de zile care poate fi împărțit exact la 10, instanțele de judecată încasează despăgubirea în valoare bănească, deși termenul rămas neexecutat ar putea permite reducerea și în cazul acestor zile.

Astfel, se propune oferirea dreptului judecătorului de instrucție (instanței de judecată) de a rotunji în favoarea condamnatului termenele constatate ca fiind executate în condiții precare de detenție, în primul rînd pentru a pune capăt efectelor acestor condiții prin eliberarea mai grabnică a persoanei, iar pe de altă parte, această modificare va permite economisirea surselor bugetare.

Rotunjirea se va efectua astfel încît pentru a permite deducerea integrală a termenului compensat din termenul rămas neexecutat.

Cu titlu de exemplu: în cazul în care persoana a stat în condiții de detenție precare un termen de 64 de zile, rotunjirea în favoarea condamnatului se va efectua pînă la 70 de zile, astfel încît să fie posibil ca acest termen (la caz 70) să se poată împărți la 10 (zile cumulative în condiții precare). După care, instanța, optînd pentru reducerea de 2 zile pentru 10 zile cumulative în condiții precare, 7 se va înmulți la 2, iar produsul de 14 zile va constitui termenul ce urmează a fi scăzut din pedeapsa stabilită prin sentință.

La fel, este prevăzută ipoteza în care condamnatul a stat în condiții precare mai puțin de 10 zile, fapt ce este inaplicabilă reducerea pedepsei (în zile). În acest caz, soluția instanței este încasarea cu titlu de despăgubire, în favoarea condamnatului a sumei bănești în mărime de pînă la 2 unități convenționale pentru fiecare zi în condiții precare.

8) Termenul restrîns de examinare a plîngerii și prezentarea raportului

Potrivit prevederilor **art. 473³ alin. (3)** din *Codul de procedură penală* raportul instituției penitenciare asupra plîngerii declarate se depune în termen de 10 zile, iar potrivit alin. (4) al aceluiași articol, termenul maxim de examinare a plîngerii este de 3 luni.

Astfel, ținînd cont de multitudinea pretențiilor invocate de condamnați care rezultă din detenția în mai multe instituții penitenciare, instituția reprezentată trebuie să acumuleze informațiile necesare de la toate penitenciarele în care s-a deținut condamnatul, fapt ce consumă timp pentru elaborarea raportului comprehensiv. Din acest considerent, se propune majorarea termenului de prezentare a raportului la 30 zile.

9) Indicarea expresă că persoanele condamnate la detenție pe viață nu pot solicita, cu titlu de despăgubiri, reducerea pedepsei, dar pot înainta o acțiune civilă

Din motive obiective, pentru persoanele care sunt condamnate la detenție pe viață este imposibilă reducerea, cu titlu de despăgubire, a acestei categorii de pedepse penale.

În acest fel, prin modificarea la **art. 473⁴ alin. (6)** se propune specificarea expresă că persoanele condamnate la detenție pe viață au posibilitatea de a iniția o acțiune civilă în instanță, astfel încât să existe un remediu efectiv de compensare pentru detenția în condiții precare.

10) Indicarea expresă că termenul redus se consideră efectiv executat

S-a conturat o practică sporadică de apreciere a termenului redus pentru detenția în condiții precare în calitate de „termen efectiv” executat în cazul aplicării instituției de liberare de pedeapsă penală, cum ar fi, spre exemplu, liberarea condiționată a pedepsei înainte de termen.

Raționamentul instituirii unui astfel de remediu se întemeiază, printre altele, pe ideea de a asigura compensarea pentru cazarea în condiții necorespunzătoare a persoanelor care contestă condițiile inadecvate de detenție, pentru rațiuni de echitate, în ipoteza în care se examinează chestiuni privind liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen (art. 91 din *Codul penal*) sau înlocuirea părții neexecutate din pedeapsă cu o pedeapsă mai blândă (art. 92 din *Codul penal*).

Problema asupra căreia ridică semne de întrebare constă în faptul dacă termenul redus din pedeapsă, în rezultatul aplicării prevederilor art. 473²-473⁴ din *Codul de procedură penală*, se consideră sau nu ca „executare efectivă” a termenului de pedeapsă.

Prin „pedeapsă executată” se înțelege acea parte din durata pedepsei aplicate prin sentință de condamnare rămasă definitivă care a fost executată efectiv, prin privare de libertate, după reținerea condamnatului, dar și perioada în care aceeași persoană a fost supusă unei măsuri preventive privative de libertate (arestare preventivă și arest la domiciliu) în cursul procesului penal finalizat prin sentință de condamnare.

Prin „executare efectivă” a termenului pedepsei se înțelege acea parte din durata pedepsei aplicate prin sentință rămasă definitivă care, ***deși nu a fost executată efectiv, este asimilată acesteia***, în baza unor dispoziții legale.

Or, prin actul de amnistie (art. 107 din *Codul penal*) ori grațiere (art. 108 din *Codul penal*), condamnatului i se poate reduce o parte din pedeapsă, iar acest termen redus **se consideră ca termen de pedeapsă executată efectiv** și se include în termenul care oferă dreptul la liberare condiționată înainte de termen.

În această ordine de idei menționăm că în categoria „executare efectivă a termenului pedepsei” se încadrează **și perioada de timp executată** în condiții necorespunzătoare în regim de detenție, pentru compensarea căreia a fost instituit mecanismul prevăzut de art. 473²-473⁴ din *Codul de procedură penală*.

Astfel, se propune indicarea expresă în **art. 473⁴ alin. (10)** că termenul redus se consideră efectiv executat. Or, acest mecanism este asimilat amnistiei sau grațierii,

care permite ca acest termen redus să ofere dreptul la liberare condiționată înainte de termen.

XVI. Procedura de suspendarea condiționată a urmăririi penale și de liberare de răspundere penală

În vederea implementării serviciilor de asistență, a măsurilor alternative pedepsei cu închisoarea și sancțiunilor privative de libertate în cazurile asociate consumului de droguri, analizând, *prima facie*, dreptul material și procedural în materie penală a Republicii Moldova, observăm că pentru a exista premise de aplicare a instituției liberării condiționate de răspundere penală pentru săvârșirea infracțiunilor asociate consumului de droguri, implicit de a umaniza politica penală a statului, considerăm oportună modificarea **art. 510 – 512** din Codul de procedură penală. Prin urmare, se urmărește perfecționarea mecanismului de suspendare a urmăririi penale și încurajarea organelor de urmărire penală de a face uz de acest instrument.

Menționăm că, prin modificările efectuate se urmărește aplicarea acestei proceduri, care va avea și ca efect degrevarea organelor de urmărire penală și a instanțelor de judecată de examinarea unor cauze minore sau cu gravitate redusă. Totodată, modificările propun ca această instituție să fie aplicată inclusiv în privința persoanelor dependente de alcool sau droguri. Restricția existentă în aplicarea suspendării condiționate a urmăririi penale, inclusiv în cazul infracțiunilor asociate consumului de droguri, îl constituie prevederile art. 510 alin. (1) și alin.2) pct. 2 din Codul de procedură penală, care stipulează că prevederile date nu pot fi aplicate persoanelor care sunt dependente de alcool sau droguri, sunt nejustificate și discriminatorii. Or, anume că această categorie de persoane ar avea nevoie de această opțiune, de a fi scoasă din sfera penală, și de a urma un program specializat de tratare și reabilitare, sub supraveghere corespunzătoare.

E de menționat Strategia Uniunii Europene (2013-2020) aprobată de Consiliul Europei în 2012, în materie de droguri care a stabilit statelor următoarele direcții : „În vederea prevenirii criminalității, a evitării recidivei și a consolidării eficienței și eficacității sistemului judiciar penal, asigurând totodată proporționalitatea, UE încurajează, după caz, utilizarea, monitorizarea și punerea în aplicare eficace a politicilor și programelor în materie de droguri, inclusiv trimiterea către un specialist pe perioada arestului și alternativele adecvate la sancțiunile coercitive (precum educația, tratamentul, reabilitarea, asistența post-tratament și reintegrarea socială) în cazul infractorilor consumatori de droguri”.

În acest context reținem că, subiecții suspectați de comiterea infracțiunilor, care consumă droguri, de regulă sunt afectați de o maladie și trebuie abordați cu mare atenție, prin prisma faptului că ei sunt pacienți ce au nevoie de condiții de tratament și reabilitare, și nu întotdeauna de măsuri preventive privative de libertate, de pedepse și izolare de societate. Prin urmare, prin proiect se propune obligarea învinuitului de a participa la programe probaționale și interzicerea acestuia de a frecventa anumite locuri.

Subsecvent, modificarea art. 512 vine să stabilească o previzibilitate și claritate sub aspectul ce ține de soluțiile după expirarea termenului de suspendare condiționată a urmăririi penale precum și organele competente de a supraveghea respectarea obligațiilor impuse de către procuror.

B. CU PRIVIRE LA MODIFICĂRILE OPERATE LA CODUL CONTRAVENȚIONAL:

Prin Legea nr. 175/2021 au fost efectuate modificări la mai multe acte normative, printre care și Codul contravențional. Prin legea respectivă a fost introdus, printre altele, contravențiile prevăzute la art. 313⁷, care a fost atribuit spre constatare și examinare după competența Centrului Național Anticorupție. Ulterior, prin Legea nr. 102/2022, același articol a fost atribuit în competența Centrului Național Anticorupție, doar pentru constatare acesteia.

În acest fel, art. 313⁷ se regăsește după competență atât la alin. (1) cât și la alin. (1¹) al art. 401 din Codul contravențional, creînd interpretări și confuzii cu referire la autoritatea competentă să examineze contravențiile date.

Reieșind din faptul că art. 313⁷ nu prevede drept sancțiune privarea dreptului de a deține o anumită funcție sau a desfășura o anumită activitate, acesta urmează a fi exclus din **art. 401 alin. (1¹)** din Codul contravențional.

În contextul cadrului normativ nou în domeniul securității industriale, precum și altor modificări normative recent adoptate, este necesar de a modifica Codul contravențional, prin care se urmărește concordarea normelor juridice din cod la cadrul normativ special, conform celor expuse infra.

Astfel, modificarea **art. 408** survine ca rezultat al reorganizării Agenției pentru Protecția Consumatorilor și Supravegherea Pieței în Inspectoratul de Stat pentru Supravegherea Produselor Nealimentare și Protecția Consumatorilor, în rezultatul căreia autoritatea este condusă de șef și șef adjunct, iar în structura entității nu se regăsesc subdiviziuni teritoriale.

Intervențiile de la **art. 408²** vin să delimiteze competențele materiale de constatare și sancționare în conformitate cu domeniile de competență specifice.

Prin operarea modificărilor de la **art. 411** se urmărește corectitudinea expunerii și evitarea suprapunerii de competențe între Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică (ANRE) și Agenția pentru Supraveghere Tehnică (AST).

În contextul transpunerii din Codul penal în Codul contravențional a art. 264¹ și 264² se propune modificarea **art. 435** din Codul contravențional. Or, conform prevederilor articolului 25 alineatul (3) din Constituție, reținerea nu poate depăși 72 de ore. Luând în considerație că, fapta contravențională se caracterizează printr-un grad de pericol social mai scăzut decât infracțiunea și măsurile de constrângere aplicate în procesul contravențional, chiar dacă sunt similare celor din procesul penal, trebuie să fie aplicate în modul corespunzător. Totodată, actualmente, potrivit prevederilor articolului 435 alin.(2) din Codul contravențional, reținerea persoanei de

până la 24 de ore, este posibilă doar în baza hotărârii instanței de judecată și doar în două situații:

- până la examinarea cauzei contravenționale – persoanei suspectate de săvârșirea unei contravenții pentru care sancțiunea prevede arestul contravențional;
- pentru a identifica persoana și a clarifica circumstanțele contravenției – persoanelor care au încălcat regulile de ședere a cetățenilor străini și apatrizilor în Republica Moldova, regimul de frontieră sau regimul punctelor de trecere a frontierei de stat.

Actualmente este problematică punerea în aplicare a acestui mecanism, iar finalitățile măsurii de constrângere – reținerea, nu pot fi atinse. Potrivit normei indicate, reținerea persoanei mai mult de 3 ore (până la 24 ore) este posibilă doar cu autorizația judecătorului de instrucție, respectiv, persoana trebuie adusă în decurs de 3 ore de la reținere în fața judecătorului de instrucție care se va expune dacă este sau nu rezonabilă extinderea reținerii până la 24 ore. Perioada scurtă de timp în cursul căreia urmează să fie obținută încheierea judecătorului de instrucție, face practic inoperantă această măsură de constrângere. Opinăm pentru excluderea condiției obținerii autorizației judecătorului de instrucție, or, perioada de până la 24 ore se referă, în principal, la componentele contravenționale sancțiunea cărora prevede posibilitatea aplicării arestului contravențional, care ține de competența exclusivă a instanței de judecată.

De asemenea, **art.440** se completează cu alin.(4³), care instituie interdicția opririi nejustificate a vehiculului de către agentul de circulație, decât în situația încălcării vădite de către conducătorul mijlocului de transport a regulilor circulației rutiere, fapt care va fi consemnat în procesul-verbal cu privire la contravenția administrativă. Prevederea are drept scop excluderea utilizării abuzive de către agenții de circulație a opririi de serviciu, decât în situația admiterii de către conducătorul vehiculului a încălcării evidente a Regulamentului circulației rutiere.

În partea ce ține de procedura de revizuire ce poate fi deschisă la cererea procurorului, Curtea Constituțională în hotărârea sa nr. 19/2022 a concluzionat că

„80. [...] legislatorul nu a avut în vedere standardele impuse de articolul 4 § 2 din Protocolul nr. 7 la Convenție atunci când a reglementat, conform normei contestate, posibilitatea solicitării de către procuror a revizuirii deciziilor sau hotărârilor definitive de sancționare contravențională. Încadrarea juridică greșită a faptelor nu constituie, în sine, o circumstanță excepțională, în sensul articolului 21 din Constituție. Totuși, norma în discuție ar putea fi compatibilă cu articolul 21 din Constituție dacă cererea de revizuire ar fi întemeiată pe următoarele circumstanțe excepționale: apariția unor fapte noi, descoperirea unor fapte recente sau identificarea unui viciu fundamental în cadrul procedurii precedente.

81. De asemenea, Curtea constată că articolul 476 alin. (1) din Codul contravențional nu prevede un termen în care procurorul se poate adresa cu o cerere de revizuire. În acest sens, Curtea face trimitere la jurisprudența Curții Europene menționate la etapa admisibilității, potrivit căreia atât dreptul material, cât și cel procedural trebuie să fie conform principiului securității juridice, care pretinde ca domeniul de aplicare al unui remediu să fie clar circumscris în timp (a se vedea § 35 *supra*).”.

Reieșind din circumstanțele descrise, proiectul vine cu propunerea de modificare a **art. 476** din Codul contravențional în vederea remedierii carențelor depistate de Curtea Constituțională în hotărîrea nr. 19/2022 și ajustarea cadrului normativ la raționamentele expuse de Curte.

C. Intrarea în vigoare

Întru executarea Hotărârilor Curții Constituționale se propune ca modificările ce materializează punerea în executare a acestora să intre în vigoare la data publicării. În aceeași optică, este necesară și intrarea în vigoare la data publicării legii a dispozițiilor ce prevăd perfecționarea mecanismului despăgubirii pentru condițiile de detenție avînd în vedere că prin aceste norme se urmărește protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, or, în conformitate cu art. 56 alin. (3) din *Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative*, intrarea în vigoare a actelor normative poate fi stabilită pentru o altă dată doar în cazul în care se urmărește protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, realizarea angajamentelor internaționale ale Republicii Moldova, conformarea cadrului normativ hotărîrilor Curții Constituționale, eliminarea unor lacune din legislație sau contradicții între actele normative ori dacă există alte circumstanțe obiective.”.

4. Fundamentarea economico-financiară

Adoptarea proiectului nu impune cheltuieli financiare suplimentare din contul bugetului public național. Ulterior, avînd în vedere prevederile *Planului de acțiuni în domeniul drepturilor omului* notat, va fi necesară alocarea graduală a resurselor financiare pentru acoperirea necesităților de dotare cu mijloace de înregistrare video și audio, instruire, altele, pentru a aplica deplin prevederile actelor normative.

5. Modul de încorporare a actului în cadrul normativ în vigoare

În urma adoptării proiectului de lege pentru modificarea Codului de procedură penală nr. 122/2003 va fi necesar elaborarea unei Hotărîri de Guvern prin care se va aproba Lista bolilor grave care împiedică aflarea persoanelor în stare de arest, procedura examinării medicale ale acestora și modelul concluziei medicale, temei ce derivă din art. 195 alin. (3¹), precum și de armonizat *Ordinul ministrului justiției nr. 331/2006 cu privire la aprobarea Regulamentului cu privire la modul de prezentare a condamnaților grav bolnavi pentru liberarea de la executarea pedepsei*.

6. Avizarea și consultarea publică a proiectului

În conformitate cu art. 20 [etapele principale ale legiferării] din *Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative*, a fost publicat [Anunț privind inițierea procesului de elaborare a modificărilor la Codul de procedură penală nr. 122/2003](#). Drept urmare, în temeiul Ordinului ministrului justiției nr. 71 din 14 martie 2022 pe platforma ministerului a fost creat un grup de lucru care în perioada martie-iulie 2022 s-a întrunit periodic în ședințe de lucru pentru a analiza și înlătura carențele cadrului normativ existent. Suplimentar, precizăm că au fost solicitări repetate ale ministerului către toate instituțiile interesate de a prezenta propuneri, și respectiv au fost recepționat și propuneri recente.

În scopul respectării prevederilor *Legii nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional*, proiectul este plasat pe pagina web oficială a Ministerului Justiției www.justice.gov.md, compartimentul *Transparența decizională*, directoriul *Proiecte de acte normative remise spre coordonare* și pe platforma www.particip.gov.md.

Secretar de stat

Veronica MIHAILOV-MORARU